T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE VE DENETİM ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ ETİK ALGILARININ KAVRAMSAL DEĞERLENDİRMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Yaprak ŞAHİN

İSTANBUL, 2025

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE VE DENETİM ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ ETİK ALGILARININ KAVRAMSAL DEĞERLENDİRMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Yaprak ŞAHİN
23TMUD005

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gencay KARAKAYA

İSTANBUL, 2025

ETİK BEYAN SAYFASI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Yaprak ŞAHİN

ÖZET

Etik, muhasebe mesleğinin temel taşlarından biridir. Meslek mensuplarının etik algılarının yeterli seviyede olmaması güven ve şeffaflığı olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum, muhasebe mesleğinin toplumsal itibarını ve finansal raporlamanın güvenilirliğini doğrudan etkilemektedir. Etik farkındalığın güçlendirilmesi yalnızca bireysel mesleki performansı değil aynı zamanda işletmelerin etkinliğini ve toplumsal güveni de olumlu yönde etkilemektedir. Etik algının sağlamlaştırılması mesleki standartların korunması ve kurumsal sürdürülebilirliğin sağlanması için önemlidir. Günümüzde muhasebe uygulamalarında karşılaşılan etik sorunlar yalnızca bireysel kararlarla sınırlı kalmayıp kurumların genel işleyişini ve toplumsal güveni de etkileyebilmektedir. Meslek mensuplarının etik farkındalığının yüksek olması mesleki uygulamalarda önemli bir yerdedir. Etik değerlere meslekte önem verilmesi güvenilirliğin sağlam temeller üzerine oturmasını sağlamaktadır. Bu çalışmada etik kavramı, muhasebe mesleğinde etik algının önemi, etik değerleri etkileyen faktörler, muhasebe meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Araştırma analizi nitel yöntemlerden içerisinde yer alan içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmada durum çalışması araştırma deseni seçilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarıyla araştırma çalışması yapılmış olup, muhasebe meslek mensuplarının etik algılarının kavramsal değerlerinin mesleki güvenilirlik açısından önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Muhasebe, Etik Algı, Meslek Mensupları, Mesleki Sorumluluk*

ABSTRACT

Ethics is one of the cornerstones of the accounting profession.The lack of ethical perceptions of professional members at an adequate level may negatively affect trust and transparency. This situation directly affects the social reputation of the accounting profession and the reliability of financial reporting. Ethics is one of the cornerstones of the accounting profession.The lack of ethical perceptions of professional members at an adequate level may negatively affect trust and transparency. This situation directly affects the social reputation of the accounting profession and the reliability of financial reporting. Strengthening ethical awareness has a positive impact not only on individual professional performance, but also on the effectiveness of enterprises and social trust. It is important for strengthening the ethical perception, maintaining professional standards and ensuring corporate sustainability. Ethical issues encountered in accounting practices today are not limited to individual decisions but can also affect the general functioning of institutions and social trust. Having a high ethical awareness among professionals has an important place in professional practices. Giving importance to ethical values in the profession ensures that reliability is based on solid foundations. In this study, information about the concept of ethics, the importance of ethical perception in the accounting profession, factors affecting ethical values, duties and responsibilities of accounting professionals were included. An interview study was conducted with accounting professionals, and the importance of the conceptual values of ethical perceptions of accounting professionals in terms of professional reliability was emphasized.

Keywords: *Accounting, Ethical Perception, Professional Members, Professional Responsibilit*

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının her aşamasında bana rehberlik eden, değerli bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Gencay KARAKAYA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın araştırma kısmında değerli görüşlerini paylaşarak katkı sağlayan meslek mensuplarına teşekkür ederim.

Hayatım boyunca yanımda olan destekleri ile beni daima güçlendiren aileme gönülden teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan Sayfası……ii
Özet iii
Abstract..... iv
Tablolar Listesi viii
Şekiller Listesi ix
Kısaltmalar x
GİRİŞ 1
1. ETİK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR..... 3
1.1. Etik Kavramı..... 3
1.2. İş Etiği ve Meslek Etiği Kavramları..... 5
1.3. Muhasebe Mesleğinde Etik: Temel İlkeler 6
1.3.1. Dürüstlük..... 6
1.3.2. Tarafsızlık 7
1.3.2. Mesleki Yeterlilik ve Özen 7
1.3.4. Gizlilik 8
1.3.5. Mesleki Davranış 8
1.4. Muhasebe Etiğine Yönelik Uluslararası Düzenlemeler..... 9
1.5. Türkiye'de Muhasebe Etiği ve Yasal Çerçeve 11
1.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Algılarına Etki Eden Faktörler 13
1.6.1. Bireysel Faktörler..... 13
1.6.2. Kurumsal Faktörler 14
1.6.3. Toplumsal ve Kültürel Faktörler..... 14
2. MUHASEBE MESLEĞİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR..... 16
2.1. Muhasebenin Kavramı..... 16
2.2. Muhasebenin Amacı 20
2.3. Muhasebe Mesleğinin Tarihi 20
2.4. Muhasebe Meslek Mensupları..... 23
2.4.1. Meslek Mensubu Olabilmenin Şartları 24
2.4.2. Meslek Mensubu Olabilmenin Genel Şartları 24
2.4.3. SMMM Olabilmenin Özel Şartları 25
2.4.4. YMM Olabilmenin Özel Şartları 26

2.5. Meslek Mensuplarının Görev ve Sorumlulukları 27
2.6. Bağımsız Denetimin Tanımı 28
2.6.1. Bağımsız Denetimin Önemi ve Amacı 30
2.6.2. Bağımsız Denetimin İlkeleri 32
2.7. İç Denetimin Tanımı 34
2.7.1. İç Denetimin Önemi ve Amacı 36
2.7.2. İç Denetim Türleri 38
2.8. Hilenin Tanımı 40
2.8.1. Hile Unsurları ve Hile Üçgeni 41
2.8.2. Hile Türleri ve Hile Riskleri 43
2.8.3. Hile Sonuçlarının Bağımsız Denetim ve İç Denetim Üzerindeki Etkileri 45
2.8.4. Hile ve Etik İhlaller Arasındaki İlişki 46
3.MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ ETİK ALGILARININ KAVRAMSAL DEĞERLENDİRMESİ 48
3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı 48
3.2. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemi 48
3.3. Araştırma Bulguları 49
3.4. Sorular, Cevaplar, Genel Değerlendirmeler 49
SONUÇ 73
KAYNAKÇA 75
EKLER 75

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Uluslararası Düzenlemeler **10**
Tablo 2. Ulusal Alanda Yapılan Düzenlemeler **12**
Tablo 3. Türkiye'de Dönemler İtibariyle Oda ve Meslek Mensubu Sayıları **24**
Tablo 4. Bağımsız Denetime Tabi Olma Şartları **30**
Tablo 5. ACFE Raporu: Hile Türlerine Göre Mali Kayıp (Son 3 Yıl) **45**

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bağımsız Denetimin Amaçları **32**
Şekil 2. Hile Üçgeni..... **41**
Şekil 3. Kötüye Kullanım Sınıflandırma Sistemi **43**

KISALTMALAR

ACFE	The Association of Certified Fraud Examiners - Sertifikalı Dolandırıcılık İncelemecileri Derneği
AICPA	American Institute of Certified Public Accountants - Amerika Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü
C.	Cilt
FASB	The Financial Accounting Standards Board - Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
GKGDS	Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları
GKGMİ	Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
IASB	International Accounting Standards Board - Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
ICA	Institute of Chartered Accountants - Ruhsatlı Muhasebeciler Enstitüsü
IFAC	The International Federation of Accountants - Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
IIA	The Institute of Internal Auditors - İç Denetçiler Enstitüsü
IMA	Institute of Management Accountants - Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü

MSUGT	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
S.	Sayı
s.	Sayfa
SMMM	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TDS	Türkiye Denetim Standartları
TESMER	Temel Eğitim ve Staj Merkezi
TİDE	Türkiye İç Denetim Enstitüsü
TL	Türk Lirası
TÜRMOB	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
vb.	Ve benzeri
vs.	Vesaire
VUK	Vergi Usul Kanunu
YMM	Yeminli Mali Müşavir
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Muhasebe meslek mensuplarının etik algıları, mesleki uygulamaların doğruluğu ve güvenilirliği yönünden önemlidir. Etik değerleri benimseyen meslek mensupları, yalnızca doğru finansal raporlamayı sağlamakla kalmaz aynı zamanda işletmelerin kurumsal itibarını koruyarak paydaşların güvenini artırır. Etik ilkelere bağlı kalınmadığında ise hatalı muhasebe kayıtları, suistimaller ve finansal skandallar gibi sorunlar oluşabilmektedir. Bu nedenle etik farkındalık, ekonomik sistemin bütünlüğünü koruyan temel bir unsur olduğunu göstermektedir.

Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler iş hacminin artmasına, işlemlerin karmaşıklaşmasına ve finansal raporlama süreçlerinin daha kapsamlı hale gelmesine neden olmuştur. Bu durum, muhasebe mesleğinde etik ve profesyonel standartlara bağlılığın önemini daha da artırmıştır. İşletmeler rekabet avantajı elde etmek, marka değerini yükseltmek ve sahip oldukları kaynakları etkin kullanabilmek için yalnızca finansal başarıya değil aynı zamanda güvenilir ve şeffaf bir yönetim anlayışına da ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda, muhasebe meslek mensuplarının etik algıları, işletmelerin finansal raporlamasının doğruluğu ve güvenilirliği açısından önemli bir unsurdur.

Araştırma muhasebe mesleğinde etik bilincin önemini vurgulamak, meslek mensuplarının karar alma süreçlerine rehberlik etmek ve işletmelerin finansal raporlama güvenliğine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Etik algının güçlendirilmesi yalnızca bireysel sorumluluklar ile değil ayrıca işletmelerin kurumsal itibarını koruyarak paydaş güvenini artırır ve ekonomik sistemin sağlıklı işleyişine katkıda bulunmaktadır.

Meslek mensuplarının etik değerler konusunda farkındalıklarının artırılması, mesleki standartların uygulanabilirliği ve finansal raporlamanın güvenilirliği için önemli bir yere sahiptir.

Türkiye'de muhasebe mesleği Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) ünvanlı meslek mensuplarının görev ve yetkileri çerçevesinde yapılmaktadır. Çalışmamızdaki amaç; muhasebe meslek mensuplarının etik

farkındalığını kavramsal olarak değerlendirmeyi ve mesleki uygulamalara yönelik yol gösterici bir temel oluşturmaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde etiğin genel tanımı yapılmış, iş etiği ve meslek etiği kavramları açıklanmış , muhasebe mesleğinde etik ilkeler açıklanmış , muhasebe etiğine yönelik ulusal ve uluslararası düzenlemelere yer verilmiş , etik algılara etki eden faktörlerden bahsedilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde muhasebe mesleği ile ilgili kavramlar açıklanmış , muhasebenin amacı ve muhasebe mesleğinin tarihin açıklanmış ve muhasebe meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları açıklanmış , iç denetimin tanımı ve önemi açıklanmış , bağımsız denetim ve öneminden bahsedilmiş, hile ve hilenin etik ihlallerle ilişkisine yer verilmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde muhasebe meslek mensuplarıyla araştırmalar yapılmış sorulara cevaplara ve araştırmaların değerlendirilmesine yer verilmiştir.

1. ETİK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Etik Kavramı

Etik, Yunanca olan “Ethikos” ya da “Ethos” kelimelerinden gelmektedir. Bu kavram, değer yargıları, insan yaşantısında toplum tarafından kabul gören kurallar bütünü ve insanların en geniş görevleri bilimi olarak tanımlanabilecektir. Etik sorumluluk duygusu ile pekişen bir durumdur. Kişi ne kadar sorumluluk sahibi ise etik kurallarına da o kadar kolay uyum sağlayacaktır. Meslek söz konusu olduğunda da durum farklı değildir. Kişinin çalıştığı organizasyona, devlete ve topluma karşı hissettiği sorumluluk ne kadar yüksekse, etik kurallara uyumu da o kadar kolay olacaktır (Genç, 2019).

Etik, bireysel ve toplumsal bir sorumluluktur. Etik, bireylerin hayatları boyunca verdikleri kararların ahlaki değerlere ne kadar uygun olduğunu araştırır.

Etik, bir anlamda ahlaki problemleri, doğru ve yanlışı, iyi ve kötüyü düşündüren bir alan olarak tanımlanabilmektedir. Bireylerin ve toplumların değer dünyaları doğrultusunda şekillenen etik anlayışı, kişisel düşünce yapısına göre farklılık gösterebilmektedir. Bu da ahlaki değerlerin hem bireysel hem de toplumsal bağlamda sürekli bir evrim göstermesine olanak tanımaktadır (Özen, 2011).

Etik, insanların davranışlarını yönlendiren ve toplumları düzenleyen felsefi bir disiplindir. Bireylerin ve toplumların hareketlerini değerlendirir. Bireylerin yaşamlarında ahlaki değerlerin uyumlu olup olmadığını sorgular. Ahlaki değerler toplumdan topluma fark etse de etik daha evrenseldir.

Etik, en iyi seçeneği ararken mevcut ortamla uyumlu iyiyi de bulma sürecini içerir. Bu yönüyle etik, sadece ideal olanı değil, aynı zamanda pratikte ulaşılabilir ve anlaşılır olanı da ortaya koymaktadır. Etik, neyin istenip istenmediğini, hangi eylemlerin yapılması ya da yapılmaması gerektiğini net bir şekilde tanımlamaktadır (Aydın İ. , 2010).

Etik, bireylerin ve toplumların davranışları ardındaki nedenleri ve sonuçları araştırır. Etik, bireylerin birbirleriyle ve çevreleriyle kurdukları ilişki de davranışlarının ne derece

uyumlu olup olmadığını ortaya koyar. Etik bireylerin ve toplumların toplumsal düzeni sağlamalarına yardımcı olan bir kurallar bütünüdür.

Etikte de yazılı ve yazılı olmayan kurallar söz konusu olabilmiştir. Birey, bireyler arası, birey-toplum, birey-çevre, toplum-toplum arasındaki ilişkilerde tutum ve davranış biçimlerini belirleyen temel ilkeler bulunmaktadır ki söz konusu ilke, değer ve kurallar bütünü de "etik" olarak değerlendirilmiştir (Daştan, 2009).

Etik, bireyin ilişkilerde nasıl davranması gerektiğini belirleyen bazı temel ilkelerden oluşmaktadır.

Etik, insanların hem bireysel hem de toplumsal ilişkilerinin temelini oluşturan kuralları ve değer yargılarını doğru-yanlış, iyi-kötü gibi insana has olan bu özellikleri ahlaki açıdan araştıran felsefi bir disiplindir (Yıldırım, 2016).

Etik, insanların bireysel ve toplumsal ilişkilerinde doğruyu, yanlışı, iyiyi ve kötüyü anlamaya çalışan, ahlaki konuları inceleyen bir felsefe alanıdır. Etik, bireylerin ve toplumların doğruyu, yanlışı, iyiyi ve kötüyü ayırt etmelerine yardımcı olan, insan davranışlarını değerleri inceleyen bir düşünce sistemidir.

Etik kavramı her toplumda farklı tanımlanmış olup; temelinde dürüst olmak, ahlaklı olmak ve doğru olanı bulmayı barındırır. Etik kavramından bahsedebilmek için ahlak kavramının olması gerekmektedir. Buna bağlı olarak özetlemek gerekirse ahlaki değerlere sahip olunması dahilinde etik kavramdan söz edilebilir (Korkmaz, 2012).

Etikten söz edebilmek için önce ahlakın olması gerekir. Yani bir kişinin etik davranabilmesi için önce ahlaki değerlere sahip olması gerekir.

Etik, meslek etiği, ahlak, hukuk gibi benzeri kavramların toplumsal hayatta sıkça karşılaştığımız ya da kullandığımız kavramlar olduğu anlaşılmaktadır. Bilimsel etik, meslek etiği ya da bilişim etiği gibi etik kodların, literatürde; toplumsal yaşamda içselleştirmemizi sağlamaya yönelik düsturlardan sayıldığı ifade edilmektedir (Yüksel, 2015).

Etik herkes için önemli bir kavramdır. Meslek etiği, ahlak gibi kavramlar günlük yaşamda sıkça kullandığımız kavramlardır. Toplumda güvenin oluşması, saygının korunması ve adaletin sağlanması için bu tür etik ilkeler oldukça önemlidir.

1.2. İş Etiği ve Meslek Etiği Kavramları

İş etiği kavramı, iş ahlâkı olarak da bilinmekle birlikte çalışma hayatında uygulanması gereken norm ve kurallar olarak algılanmaktadır. Genel bir ifadeyle iş ahlâkı; tüm iktisadi çalışmalarda dürüstlük, güven, saygı ve hakka uygun bir davranış kuralı haline getirmeyi, çevreyle etkileşim içerisindeyken aynı ortamı paylaştığın topluma destek olma olarak tanımlanabilmektedir (Sayım, 2015).

İş etiği, iş hayatında kişilerin ve şirketlerin uyması gereken davranış kurallarıdır.Bu kurallar; dürüstlük, adalet, güvenilirlik, saygı, sorumluluk ve şeffaflık gibi temel değerlere dayanır. İş etiği, sadece çalışanların birbirine karşı tutumunu değil, aynı zamanda şirketin müşterilere, tedarikçilere, topluma ve çevreye karşı davranışlarını da kapsar. Bir şirketin başarılı sayılabilmesi sadece kar elde etmesiyle değil, aynı zamanda topluma fayda sağlaması ve çevreye zarar vermemesiyle de ilgilidir.

Meslek etiği , belirli bir meslek grubunun, mesleğe ilişkin olarak oluşturup, koruduğu; meslek üyelerine emreden, onları belli bir şekilde davranmaya zorlayan kişisel eğilimlerini sınırlayan; yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan, meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünüdür (Aydın İ. P., 2002)

Her meslek, kendi alanına özgü kurallara sahiptir çünkü her mesleğin görevleri ve sorumlu olduğu insanlar farklıdır. Örneğin, doktorların en önemli etik sorumluluğu insan sağlığını korumaktır. Bir doktorun doğru teşhis koyması, hastasına zarar vermemesi etik açıdan çok önemlidir. Bu yüzden her meslek grubunun uyması gereken farklı etik kuralları vardır.

Meslek etiği, sadece mesleki görevleri yerine getirmekle ilgili değildir. Yani bir kişi, mesleğini yaparken hem meslek kurallarına uygun davranmalı hem de topluma zarar vermemelidir. Meslek etiği, bireylerin sadece işlerini doğru yapmalarını değil, aynı

zamanda toplumsal güveni artırmalarını da sağlar. Bu da mesleklerin saygınlığını korur ve toplumun o meslek grubuna olan güvenini arttırır.

Sonuç olarak, iş etiği ve meslek etiği sadece kurallara uymaktan ibaret değil , bireylerin ve kurumların topluma karşı sorumluluklarını da kapsamaktadır.

1.3. Muhasebe Mesleğinde Etik: Temel İlkeler

Muhasebe mesleği, kurumların para ile ilgili bilgilerini doğru şekilde hazırlayıp insanlara sunmakla görevlidir. Bu bilgiler sayesinde şirket sahipleri, çalışanlar, yatırımcılar ve devlet doğru kararlar alabilir. Bu yüzden muhasebe mesleği, topluma güven vermek zorundadır. Bu güvenin devam etmesi için işlerin doğru, dürüst ve dikkatli şekilde yapılması gerekir.

Muhasebe mesleğinin, etik kurallara uyması gerekir. Etik kurallar, muhasebe mesleği için çok önemlidir. Muhasebe mesleği bu kurallara uyarak hem doğru bilgi verir hem de insanların güvenini kazanır.Çünkü hazırlanan bilgiler sadece bir kişi için değil, birçok kişi ve kurum için gereklidir. Eğer bilgiler yanlış olursa, insanlar yanlış kararlar alabilir ve bu da büyük sorunlara yol açabilmektedir.

Sonuç olarak, muhasebe mesleğinde meslek mensubu tüm ilkere uymak zorudadır. Bu yüzden muhasebe mesleği, sadece kendi sorumluluğunu değil, topluma karşı olan sorumluluğunu da düşünmelidir.

1.3.1. Dürüstlük

Dürüstlük, bütün mesleki ve iş ilişkilerinde dürüst, açık, doğru ve güvenilir olmaktır (T.C. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2012).

Muhasebe mesleğinde dürüstlük ilkesi, finansal bilgilerin gerçeğe uygun, açık ve eksiksiz bir biçimde sunulmasını zorunlu kılar. Bu ilke, muhasebe meslek mensubunun hazırladıkları tüm raporlarda tarafsız ve objektif olması gerektiğini ifade etmektedir. Bilgilerin doğru şekilde sunulması, sadece yasal kurallara uymaktan ibaret değildir. Aynı zamanda şirketin gerçek mali durumunu açıkça ortaya koymak anlamına gelmektedir.

Dürüstlük ilkesi, meslek mensubunun sunduğu bilgiler, yatırımcılar, yöneticiler, hissedarlar ve diğer paydaşlar tarafından karar alma sürecinde kullanılır. Bu nedenle sunulan bilgilerin yanlış, eksik ya da yanıltıcı olması ciddi sonuçlara yol açabilir.

Bu nedenle dürüstlük, muhasebe mesleğinde sadece etik bir değer değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluğun bir parçasıdır. Dürüst davranan bir muhasebe meslek mensubu hem mesleki itibarını korur hem de çalıştığı kurumun kamuoyundaki saygınlığını arttırır.

1.3.2. Tarafsızlık

Tarafsızlık , önyargıların, temayüllerin, çıkar çatışmalarının veya başkalarının nüfuzlarını kötüye kullanarak meslek veya işle ilgili muhakemelerini ve kararlarını etkilemesine izin vermemektir. (T.C. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2012).

Tarafsızlık ilkesi, muhasebe meslek mensuplarının işlerini kişisel çıkar, duygusal bağlılık ya da baskı etkilenmeden yapmalarını ifade etmektedir. Muhasebe meslek mensupları hazırladıkları raporlarda ve verdikleri kararlarında tamamen objektif olmalıdır.

Muhasebe, doğru ve güvenilir bilgi üretmeyi hedefleyen bir meslek olduğu için, bu bilgilerin hiçbir etki altında kalmadan sunulması gerekmektedir. Aksi halde, finansal raporlar gerçeği yansıtmaz ve bu durum hem şirketin itibarı hem de paydaşların alacağı kararlar açısından ciddi sorunlara yol açabilir.

Sonuç olarak, muhasebe meslek mensuplarının her durumda tarafsız kalmaya özen göstermesi gerekmektedir.Bu durum hem bireysel hem de toplumsal anlamda güven ortamının oluşmasına katkı sağlamaktadır.

1.3.2. Mesleki Yeterlilik ve Özen

Mesleki yeterlik ve özen , uygulama, mevzuat ve denetim tekniklerindeki güncel gelişmeler ışığında, mesleki bilgi ve beceriyi, denetlenen işletmelerin yeterli denetim hizmeti almalarını temin edecek bir seviyede tutmak ve TDS'ye uygun bir şekilde ve özen içinde hareket etmektir (T.C. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2012).

Mesleki yeterlilik ve özen ilkesi, muhasebe meslek mensupları meslekle ilgili gelişmeleri yakından takip etmeli, bilgilerini güncel tutmalı ve tüm hizmetlerini en yüksek kalitede sunmalıdır. Meslek mensubu ne kadar bilgili ve dikkatliyse, yaptığı işin doğruluğu ve güvenilirliği de o kadar yüksek olur.

Bu ilkenin uygulanması, hem meslek mensubunun güvenilirliğini artırır hem de hazırlanan finansal bilgilerin doğru, eksiksiz ve güvenilir olmasına katkı sağlamaktadır.

1.3.4. Gizlilik

Gizlilik , mesleğin icrası sırasında elde edilen bilgilerin gizliliğine riayet etmek; söz konusu bilgilerin açıklanması için yasal veya mesleki bir hak veya görevin bulunması durumu saklı olmak kaydıyla, uygun ve belirli bir yetki olmaksızın bu tür bilgileri üçüncü kişilere açıklamamak ve kendisi veya üçüncü kişilerin çıkarlarına kullanmamaktır (T.C. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2012).

Gizlilik ilkesi, muhasebe meslek mensubunun iş ilişkileri sırasında öğrendikleri tüm finansal, ticari ve özel bilgileri korumalarını ve bu bilgileri sadece yetkili kişilerle, yasal sınırlar çerçevesinde paylaşmalılardır.Muhasebe meslek mensupları kurumlara veya bireylere ait gizli bilgileri başkalarıyla paylaşmamalı ve bu bilgileri kişisel çıkar için kullanmamalıdır.Bilgilerin kötüye kullanılması ya da izinsiz bir şekilde üçüncü kişilerle paylaşılması, hem şirket hem de müşteriler açısından ciddi zararlar doğurabilir.

Gizlilik ilkesine göre , muhasebe meslek mensuplarının geçmişte çalıştıkları firmalara ya da hizmet sundukları bireylere ait bilgileri de ilerleyen dönemlerde açıklamamalı ya da herhangi bir çıkar için kullanmamalıdır.

Sonuç olarak, muhasebe meslek mensuplarının öğrendikleri bilgileri büyük bir özenle korumalı, hem mesleki sorumluluğun hem de etik davranışın bir gereğidir. Bu sayede, meslek mensupları sadece işlerini doğru yapmakla kalmaz aynı zamanda meslek mensubuna ve muhasebe mesleğine güvenilirlik artar.

1.3.5. Mesleki Davranış

Mesleki Davranış; ilgili mevzuata uymak ve denetim mesleğinin itibarını zedeleyici fiil ve davranışlardan kaçınmaktır (T.C. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2012).

Mesleki davranış, meslek mensuplarının etik kurallara bağlı kalması, meslek içi düzenlemelere uygun davranması ve sorumluluklarını eksiksiz yerine getirmesi, mesleğin toplumdaki saygınlığını artırır. Mesleki davranış, bir meslek mensubunun sadece işini yasalara uygun yapması değil, aynı zamanda mesleğin itibarını koruyacak şekilde davranması anlamına gelmektedir.

Bu nedenle meslek mensupları , mesleki saygınlığı koruyacak biçimde hareket etmeli ve çıkar çatışmalarından uzak durmalıdır.

1.4. Muhasebe Etiğine Yönelik Uluslararası Düzenlemeler

Türkiye'de ve uluslararası alanda muhasebe mesleği için etik kuralların oluşturulmasına dair çalışmalar yapılmış ve sonuç olarak etik ilkeler ile düzenlemeler geliştirilmiştir. Bu ilkeler, meslek mensuplarının görevlerini yürütürken hem toplumun hem de hizmet verdikleri kişi ve kurumların güvenini sağlamalarını hedeflemektedir.

Günümüzde işletmeler, muhasebe sistemlerinin güvenilirliğini sağlamak için bu alana büyük önem vermektedir. Bu nedenle birçok şirket, muhasebe süreçlerinin daha etkin işlemesi ve olası hataların önüne geçilmesi amacıyla çeşitli kararlar almakta ve bu kararlar doğrultusunda sistemsel iyileştirmelere gitmektedir. Şirketlerin bu yöndeki çabaları, sadece yasal sorumlulukları yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda kurumsal güvenin artmasına da katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, muhasebe mesleğinde etik kurallar, hem meslek mensuplarının güvenini artırmak hem de topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamak için belirlenmiştir. Uuslararası alanda bu kurallara dair birçok çalışma yapılmış ve çeşitli etik ilkeler geliştirilmiştir.

Uluslararası alanda yapılan düzenlemeler "Amerika Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü – AICPA", "Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu – IFAC", "Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü – IMA" ve "İç Denetçiler Enstitüsü – IIA" tarafından yapılan düzenlemeler olarak dört grupta toplanabilir (Kurnaz & Gümüş, 2010)

Tablo 1. Uluslararası Düzenlemeler

Uluslararası Düzenlemeler	Düzenleme Tarihi Ve Konusu
1. Amerika Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA) Tarafından Yapılan Düzenlemeler	❖ AICPA tarafından 1966 yılında "Muhasebe Mesleğinde Meslek Ahlakı Standartları" yayınlanmıştır. Bu standartlar 1988 yılında tekrar düzenlenmiştir. ✓ Sorumluluklar ✓ Kamu yararı ✓ Dürüstlük ✓ Tarafsız ve Bağımsız Olma ✓ Özenli Çalışma ✓ Hizmetin Kapsamı ve Niteliği'dir ❖ Amerikan Profesyonel Muhasebe Mesleği için geliştirilen "Mesleki Ahlak Kuralları Yasası"nın ikinci bölümü "Kurallar" olarak sınıflandırılmış ve 11 adet kural öngörülmüştür. Bu kurallar ; ✓ Bağımsızlık ✓ Dürüst ve Tarafsız Olma ✓ Genel Standartlar ✓ Standartlara Uyma ✓ Muhasebe Standartlarına Uyma ✓ Müşteri Bilgilerinin Gizliliği ✓ Şartlı Ücret ✓ Uygunsuz Davranışlar ✓ Reklam Yapma Yasağı ✓ Komisyon Alma Yasağı ✓ Mesleği İcra Biçimi ve Unvan Kullanma
2. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) Tarafından Yapılan Düzenlemeler	❖ "IFAC" tarafından "Profesyonel Muhasebeciler İçin Ahlak Kuralları" yayınlanmıştır. On sekiz bölümden oluşan bu kuralların yedi bölümü bütün muhasebecilere, yedi bölümü serbest meslek faaliyetinde bulunan muhasebecilere, dört bölümü de bağımlı çalışan muhasebecilere uygulanabilir
3. Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (IMA) Tarafından Yapılan Düzenlemeler	❖ Birçok profesyonel meslek kuruluşu etik standartları belirleyebilmektedir. Yönetim muhasebecileri enstitüsü tarafından belirlenen etik standartlar ; ✓ Yeterlilik (Yetenek) ✓ Gizlilik ✓ Dürüstlük ✓ Nesnellik (Tarafsız Olmak)
4. İç Denetçiler Enstitüsü (IIA) Tarafından Yapılan Düzenlemeler	❖ "IIA" iç denetim hizmetinin gelişmesi için çeşitli standartları uygulamaya koymuştur. Bu standartlar; ✓ Bağımsızlık ✓ Mesleki Yeterlilik ✓ Denetim Faaliyetinin Kapsamı ✓ Denetimin Gerçekleştirilmesi ve İç Denetim Departmanı Yönetimi'dir.

Kaynak: (Kurnaz & Gümüş, 2010)

1.5. Türkiye'de Muhasebe Etiği ve Yasal Çerçeve

Muhasebe mesleği , toplumda saygınlığını artırmak ve muhasebe uygulamalarının güvenilirliğini sağlamak amacıyla çeşitli kurumlar ve düzenleyici otoriteler tarafından etik kurallar oluşturulmuş ve bu kuralların uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu gelişmeler, muhasebe mesleğinin yalnızca teknik bilgiye değil, aynı zamanda ahlaki sorumluluklara da dayandığını açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, muhasebe mesleğinde etik değerlere uyum, hem bireysel meslek mensuplarının başarısı hem de mesleğin genel itibarı açısından son derece önemlidir. Bu nedenle, etik kuralların hem teorik olarak öğrenilmesi hem de uygulamada içselleştirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de bu bilinç giderek artmakta ve meslek etiğine ilişkin düzenlemeler zamanla daha da geliştirilmektedir. Bu gelişmeler, etik değerlere dayalı bir meslek anlayışının yerleşmesini ve mesleğin gelecekte daha sağlam temellere oturmasını sağlayacaktır.

Ulusal alanda çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler yasa, yönetmelik ve tebliğlerle yasal bir zemin üzerine oturtulmaya çalışılmıştır. Ulusal alanda yapılan düzenlemeler; "Maliye Bakanlığı", "3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu", "Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik", "Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği – TÜRMOB", "Sermaye Piyasası Kurulu – SPK" ve "Türkiye İç Denetim Enstitüsü – TİDE" tarafından yapılan düzenlemeler olarak sıralanabilir. (Kurnaz & Gümüş, 2010)

Tablo 2. Ulusal Alanda Yapılan Düzenlemeler

Ulusal Alanda Yapılan Düzenlemeler	Düzenleme Tarihi Ve Konusu
1. Maliye Bakanlığı Tarafından Yapılan Düzenlemeler	➢ Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği MSUGT"ne göre muhasebenin temel kavramları on iki başlık altında toplanmıştır. Bu kavramlardan sosyal sorumluluk kavramı, tarafsızlık ve belgelendirme kavramı, tutarlılık kavramı ve tam açıklama kavramı muhasebe mesleğinde etikle ilgili düzenlemelerdendir.
2.3568 Sayılı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik	➢ 3568 sayılı kanunda meslek mensuplarının uyması gereken kurallar belirtilmiştir. Bu kurallar ile muhasebe mesleğinde çalışma disiplini, mesleki güven ve etik amaçlanmıştır.
3. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) Tarafından Yapılan Düzenlemeler	➢ Ulusal mevzuatımızda kısmen düzenlenmiş olan meslek etiğine yönelik kurallar TÜRMOB tarafından 2001 yılında tekrar düzenlenmiştir. Meslek etik kuralları "mecburi meslek kararı" ile düzenlenerek konu yasal bir dayanağa kavuşmuştur.
4. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Tarafından Yapılan Düzenlemeler	➢ 13 Aralık 1987 tarih ve 19663 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Sermaye Piyasasındaki Bağımsız Dış Denetleme Hakkındaki Yönetmelik" de denetimde etiği sağlamaya yönelik olarak çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Yönetmeliğin onikinci maddesinde denetim faaliyetinde bulunanların yapamayacakları işler "yasaklar" başlığı altında açıklanmıştır. Buna göre denetçiler meslekle ve meslek onuru ile bağdaşmayan işlerle uğraşamazlar ve işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları görevleri süresince ve bu görevlerini bıraktıktan sonra açıklayamazlar. Ancak adli veya mevzuatla yetkili ve görevli kılınmış olmak kaydıyla suç oluşturan durumların yetkili mercilere duyurulması ve idari her türlü inceleme ve soruşturma nedeniyle ilgililere bilgi verilmesi yasak değildir.
5.Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE) TarafındanYapılan Düzenlemeler	➢ "İç Denetçiler Enstitüsü – IIA" tarafından hazırlanan iç denetim hizmetinin gelişmesi için oluşturulan standartların tamamı "Türkiye İç Denetim Enstitüsü Derneği – TİDE" tarafından Türkçeye çevrilip yayınlanmıştır.

Kaynak: (Kurnaz & Gümüş, 2010)

1.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Algılarına Etki Eden Faktörler

Bu bölümde, muhasebe meslek mensuplarının etik algılar üzerindeki bireysel, kurumsal ve toplumsal-kültürel faktörler detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1.6.1. Bireysel Faktörler

Etik algı, bir bireyin mesleki durumlarda doğru ve yanlış olanı ayırt etme biçimi olarak tanımlanabilir. Etik algı, yalnızca mesleki bilgiyle değil aynı zamanda bireyin kişisel özellikleri, yaşam deneyimleri, eğitim seviyesi, yaşı, cinsiyeti, ahlaki değerleri ve kültürel altyapısı gibi birçok bireysel faktörle de doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, muhasebe meslek mensuplarının etik kararlar alırken hangi kişisel özelliklerinden etkilendiklerini ortaya koymak, meslek etiği açısından oldukça önemlidir.

Muhasebe meslek mensupları , mesleki kararlarında etik ilkelere yaklaşımları büyük ölçüde kişisel özelliklerine bağlıdır. Bu bireysel faktörler, muhasebe çalışanlarının etik kurallar karşısında nasıl bir tutum sergilediklerini, karar verirken hangi değerleri ön planda tuttuklarını ve meslekî sorumluluklarını nasıl yerine getirdiklerini doğrudan etkileyebilmektedir. Özellikle dürüstlük, sorumluluk duygusu, adalet anlayışı, vicdan, karakter yapısı, yetişme tarzı ve eğitim düzeyi gibi bireysel özellikler, etik davranışların temelini oluşturur.

Muhasebe meslek mensubu , etik kurallara göre hareket etmesi beklenmesine rağmen, kişisel değer yargılarına göre davranabilir. Örneğin, bazı muhasebe meslek mensupları çıkar çatışmalarında meslek etiğine bağlı kalırken, bazıları kişisel menfaatlerini ön planda tutabilir. Bu durum, bireylerin etik karar alma süreçlerinde kişisel faktörlerin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Muhasebe mesleği, işletmelerin mali durumlarını gerçeği yansıtacak bir şekilde toplumun farklı kesimleriyle güven ilişkisi içinde yürütür. Bu mesleği icra eden muhasebe meslek mensuplarının, mesleklerini yerine getirirken etik kurallara uygun hareket etmeleri beklenmektedir. Çünkü muhasebe mesleğinde yapılan herhangi bir etik dışı davranış, sadece ilgili işletmeyi değil, yatırımcıları, devleti, hatta tüm ekonomik sistemi etkileyebilecek sonuçlar doğurabilir.

Etik kurallar, muhasebe meslek mensuplarının doğruyu yanlıştan ayırmasına yardımcı olurken bu kurallara uyum düzeylerini etkileyen pek çok bireysel faktör bulunmaktadır. Bireysel faktörler, kişiden kişiye değişebilen ve kişinin düşünce yapısını, karar alma sürecini, davranışlarını etkileyen kişisel özelliklerdir.

Sonuç olarak, bireysel faktörler muhasebe meslek mensuplarının meslek haytlarında nasıl davrandıklarını göstermektedir. Muhasebe meslek mensuplarının etik ilkelere ne ölçüde bağlı kalındığını anlayabilmek için bireyin kişisel yapısını, değerlerini ve meslek anlayışını iyi analiz etmek gerekir.

1.6.2. Kurumsal Faktörler

Muhasebe meslek mensuplarının mesleki etik kararlarını verirken çalıştıkları kurumun yapısı ve işleyişi de büyük önem taşımaktadır. Örneğin, şeffaflık, dürüstlük ve hesap verebilirliğe önem veren bir kurumda çalışan muhasebe meslek mensubu , etik ilkelere uygun davranma konusunda daha istekli ve kararlı olabilir. Ancak, kurumsal yapının zayıf olduğu, üst yönetimin etik dışı davranışlara göz yumduğu ya da sadece kâr odaklı hareket edilen bir ortamda çalışan muhasebe meslek mensuplarının etik dışı uygulamalara yönelme ihtimali daha yüksek olabilir.

Ayrıca, kurum içindeki ödüllendirme ve denetim sistemleri de etik için önemlidir. Etiğe teşvik eden, çalışanları bu yönde motive eden bir sistem, muhasebe meslek mensuplarının mesleki sorumluluklarını etik kurallara uygun şekilde yerine getirmelerini kolaylaştırır. Buna karşılık, sadece performans ve kâr odaklı bir yaklaşım, çalışanların etik dışı yollara başvurmasına neden olabilir.

Sonuç olarak, muhasebe meslek mensuplarının etik kararları ve davranışları, çalıştıkları kurumun etik kültürü, yöneticilerin tutumu, ödüllendirme ve denetim sistemleri gibi faktörlerden büyük ölçüde etkilenir. Etik ilkelere sıkı sıkıya bağlı bir ortamda, muhasebe meslek mensupları etik davranışlarını kolaylıkla sürdürebilirken, zayıf bir etik yapıya sahip bir kurumda, etik dışı uygulamalara yönelme riski artar.

1.6.3. Toplumsal ve Kültürel Faktörler

Muhasebe meslek mensuplarının etik algıları toplumun genel yapısı ve kültürel değerleri etik davranışları için önemlidir. Bu tür toplumsal ve kültürel faktörler,

muhasebe meslek mensuplarının etik kurallara ne kadar bağlı kalacaklarını ve bu kuralları uygularken nasıl bir yaklaşım sergileyeceklerini doğrudan etkileyebilir.

Bir bireyin toplum içinde edindiği değerler, yetiştiği çevre, aldığı eğitim ve sosyal ilişkileri, onun ahlaki bakış açısını belirler. Bu durum, meslek hayatına da yansır. Özellikle muhasebe gibi yüksek düzeyde güven ve etik sorumluluk gerektiren bir meslekte, kişinin toplumsal ve kültürel birikimi mesleki davranışlarını önemli ölçüde şekillendirebilir. Etik değerlere önem veren bir toplumda yetişen bir muhasebe meslek mensubu etik olmayan durumlarda daha hassas davranacaktır.

Sonuç olarak, bu faktörler muhasebe meslek mensuplarının etik anlayışlarını ve mesleki sorumluluklarını doğrudan etkileyen önemli etkenlerdir. Bu nedenle, etik eğitimin yaygınlaştırılması ve kültürel değerlere uygun şekilde geliştirilmesi, muhasebe mesleğinde etik davranışların güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. MUHASEBE MESLEĞİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

2.1. Muhasebenin Kavramı

Muhasebe, işletmelerin mali faaliyetlerini düzenleyen, kaydeden, sınıflandıran ve özetleyen bir sistemdir. İşletmelerin finansal durumunu, varlıklarını raporlamak amacıyla kullanılan bir bilgi sistemidir. Muhasebe, finansal tablolar aracılığıyla işletmenin mali sağlığını gösterir ve karar alıcıların doğru finansal kararlar almasına yardımcı olmaktadır.

Muhasebe, bir kuruluşun içinde ve dışında gerçekleşen finansal faaliyetlere hizmet eden ve bunları yöneten bilgi sistemi olarak tanımlanır. İşletmeyle ilgili tüm bilgi ve belgeler (fiş, fatura vb.) gerektiğinde yararlanabilmek için kayıt altına alınır ve bir yerde saklanır (Haftacı, 2003).

İşletmelerin karar alma süreçlerini yönlendirmek, yasal yükümlülükleri yerine getirmek ve ekonomik faaliyetlerin etkili bir şekilde izlenmesi için muhasebe büyük bir önem taşımaktadır. Her türlü finansal işlemin, belirli ilkeler çerçevesinde kaydedilmesi ve izlenmesi gereklidir, böylece işletmenin ekonomik durumu doğru bir şekilde değerlendirilir. İşletmenin mal varlığı ve borçlarıyla ilgili bilgileri toplar ve ilgililere sunar. Ayrıca, yasal belgeleri hazırlamak, resmi defterleri tutmak ve işletmeye hukuki dayanak sağlamak gibi görevleri de vardır.

Muhasebe, işletmelerin finansal işlemlerini kaydeden, sınıflandıran, özetleyen ve raporlayan bir bilgi sistemidir. İşletmenin mali durumu, varlıkları, borçları, gelir ve giderleri gibi unsurlar muhasebe aracılığıyla analiz edilmektedir.

Muhasebe, işletmenin sahip olduğu varlıklarda ve kaynaklarda meydana gelen ve para ile ifade edilen iktisadi değişimleri; belgeleyen, kaydeden, sınıflandıran, özetleyen, analiz ve yorumunun yapılabilmesi için bilgi kullanıcılarına raporlar sunan sistemdir. Muhasebe beyanname, bildirge ve benzeri yasal bildirimleri yapan, kanuni defterlerini tutan ve işletme faaliyetlerine hukuksal zemin kazandıran bir bilimdir. Muhasebede, işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerinde değişmeye neden olan işlemlere ait bilgilerin belgelenmesi gerekir. Muhasebe süreci yasal niteliği olan belgelerin muhasebe bölümüne gelişiyle başlar (Doğan, 2016)

Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde on iki temel kavram aşağıdaki şekilde açıklanmıştır (Özdemir, 2023)

- Sosyal Sorumluluk Kavramı: Muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gerektiğini ifade eder.

- Kişilik Kavramı: İşletmenin sahip veya sahiplerinden, yöneticilerinden, personelinden ve diğer ilgililerden ayrı bir kişiliğe sahip olduğunu ve o işletmenin muhasebe işlemlerinin sadece bu kişilik adına yürütülmesi gerektiğini ifade eder.

- İşletmenin Sürekliliği Kavramı: İşletmelerin faaliyetlerini, sahiplerinin ya da hissedarlarının yaşam sürelerinden bağımsız olarak bir süreye bağlı olmaksızın sürdürmesi gerektiğini ifade eder.

- Dönemsellik Kavramı: İşletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün, belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması gerektiğini ifade eder.

- Parayla Ölçülme Kavramı: Parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin, muhasebeye ortak bir ölçü olan para birimiyle yansıtılması gerektiğini ifade eder.

- Maliyet Esası Kavramı: İşletme tarafından edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde, bunların elde edilme maliyetlerinin esas alınması gerektiğini ifade eder.

- Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı: Muhasebe kayıtlarının, usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına

esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ve ön yargısız davranılması gerektiğini ifade eder.

- Tutarlılık Kavramı: Muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının, gerekli haller dışında birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gerektiğini ifade eder.

- Tam Açıklama Kavramı: Mali tabloların, bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olması gerektiğini ifade eder.

- İhtiyatlılık Kavramı: Muhasebe olaylarında temkinli davranılması ve işletmenin karşılaşabileceği risklerin göz önüne alınması gerektiğini ifade eder.

- Önemlilik Kavramı: Bir hesap kalemi veya mali bir olayın nispî ağırlık ve değerinin, mali tablolara dayanılarak yapılacak değerlemeleri veya alınacak kararları etkileyebilecek düzeyde olmasını ifade eder.

- Özün Önceliği Kavramı: İşlemlerin, muhasebeye yansıtılmasında ve onlara ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında biçimlerinden çok özlerinin esas alınması gerektiğini ifade eder.

Muhasebe, işletmelerin varlıklarında ve kaynaklarında değişme meydana getiren tamamen ya da kısmen mali nitelikteki işlemlere ait bilgileri kaydeden, sınıflandıran ve anlamlı bir biçimde özetleyerek varılan sonuçları yorumlayan ve böylece işletme ilgililerine, amaçlarına uygun yararlı bilgileri sağlayan bilimdir (Sürmen, 2018)

Muhasebe'nin kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz yapmak ve yorumlamak gibi fonksiyonları vardır. (Muhasebe Dersleri, 2025)

- Kaydetme: Mali işlemleri belgelere dayanarak muhasebe sistemine göre muhasebe defterlerine kayıt yapılması aşamasıdır.Muhasebe de kayıtlar doğru ve

düzgün tutulmadan diğer fonksiyonların da bir anlamı kalmaz. Yapılan her işlem muhasebe sistemi içinde ilk olarak kayıt yapılmak zorundadır. Bu kayıtlarda belgelere dayandırılarak yapılır. Muhasebe sisteminde iki tür kayıt yöntemi varddır. Tek taraflı kayıt ve çift taraflı kayıt. Çift taraflı kayıt sisteminde muhasebe kayıtları yevmiye defterine kayıt yapılır.

- Sınıflandırma: Kaydedilen bilgiler belirli zaman aralıklarında derlenip niteliklerine göre gruplara ayrılır. Böylece farklı nitelikteki ve gruplardaki işlemleri birbirleri ile karıştırmadan farklı sınıflarda incelenebilir. Sınıflandırma işlemleri muhasebe sistemi dahilinde muhasebe defterlerinden büyük defterlere (defteri kebir) yapılmaktadır.

- Özetleme: Sınıflandırılan işlemler dönem sonlarında toplanarak daha kolay sonuçlar çıkarabilmek ve yapılan kayıtların kontrolünü sağlamak için özetlenir. Dönem sonlarında işletmeler yüzlerce belki binlerce işlem yapmış olurlar. Bu işlemeleri teker teker incelemek çok uzun zaman alacağından, aynı nitelikteki işlemleri özetleyerek görmek kişilere daha fazla yarar sağlamaktadır. Muhasebe sisteminde özetleme fonksiyonu muhasebe tablolarından mizan kullanılarak yapılır.

- Analiz ve Yorum: Raporlama fonksiyonunda kaydedilen, sınıflandırılan ve özetlenen işlemler mali tablolar aracılığı ile sonuç aşamasına gelir. Bu sonuç aşaması da raporlamadır. Raporlama muhasebe sisteminin en son aşaması ve yorum yapma aşamasıdır. Raporlarda işletmelerin her türlü sonuçları ortaya çıkarılarak işletme hakkında bilgiler ve yorumlar yapılmaktadır. İşletme bu raporlar sayesinde geleceğine karar vermekte ve yeni kararlar almaktadır. Raporlama aşamasında muhasebe tabloları kullanılır ve bu tabloların en önemlileri bilanço ve gelir tablosudur.

2.2. Muhasebenin Amacı

Muhasebenin amacı, elde edilen finansal veri ve bilgilerin sistematik bir şekilde analiz edilip raporlanması yoluyla, işletme paydaşlarının sağlıklı ve rasyonel kararlar almasına katkı sağlamaktır. Bu amaçla işlemler kaydedilir ve belirli kurallar çerçevesinde tablolar oluşturulur. Finansal bilgilerin değerlendirilmesi ve sunumu, muhasebe meslek mensubunun mesleki muhakeme yeteneğine ve yorumlama becerisine dayanmaktadır.

Muhasebe, işletmenin finansal durumu ile işletme faaliyet sonuçlarının incelenmesi ve yorumlanmasına olanak verecek biçimde, işletme faaliyetlerine ilişkin kayıtların tutulması ile ilgilenir. Ayrıca, belirli kural ve ilkeler ışığında, faaliyet sonuçlarını yansıtan çeşitli mali tablolar hazırlanır. Bu mali tablolar, işletme yöneticilerine ve yatırımcılara, işletme ile ilgili ihtiyaç duydukları bilgileri sağlarlar. Mali tabloların hazırlanmasında tüm ülke genelinde uygulanacak ilke ve kuralların varlığı açısından önemlidir. Bu ilke ve kuralların varlığı, muhasebe alanında tekdüzeliği sağlar (Erdoğan & Dinç, 2009)

Muhasebe, işletmenin mali durumunu, gelir ve giderlerini, varlık ve borçlarını düzenli bir şekilde kaydederek finansal tablolar aracılığıyla iç ve dış paydaşlara doğru bilgiler sunar. Bu bilgiler, yöneticilerin bütçeleme, maliyet kontrolü ve yatırım gibi stratejik kararlar almasına yardımcı olurken, aynı zamanda yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesini de sağlamaktadır.

Muhasebe yatırımcılar, kredi verenler ve devlet kurumları gibi dış paydaşlara da güvenilir bilgiler sunarak şeffaflığı artırır. Finansal verilerin düzenli kaydı, denetim süreçlerini kolaylaştırırken, geleceğe yönelik planlamalar ve olası risklerin yönetilmesi açısından da işletmelere önemli katkılar sağlamaktadır.

2.3. Muhasebe Mesleğinin Tarihi

Muhasebenin ilk olarak hangi zaman diliminde ve nerede ortaya çıktığı konusu bilinmemekle beraber insanlık tarihinde hesaplaşmanın, ticaretin doğuşundan daha da eski olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla muhasebe tarihi, ekonomi kadar eskidir.

İnsanların her zaman sanayinin ve ticaretin gelişmesine eğilimli topluluklarda yaşamaya başladığında, hiç şüphesiz başlangıcı vardı. (Kaya N. , 2021)

Tarih boyunca insanlar ve işletmeler muhasebeyi kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirerek kullanmışlardır. Öğrendikleri yöntemlerle kayıt tutmuş, analizler yapmış ve bu bilgileri yönetim, denetim, ticaretin belgelenmesi, vergi hesaplama ve raporlama gibi amaçlarla değerlendirmişlerdir. Uygarlıklar arasında gelişen ticaret ise muhasebe uygulamalarının hem ilerlemesini hem de farklı bölgelerde yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Muhasebe tarihçileri genellikle muhasebe tarihini üç ana bölüme ayırmaktadırlar. İlk bölüm, Luca Pacioli'ye kadar (1494) olan gelişmelerle ilgilidir. İkinci bölüm, Pacioli'den 19. Yüzyıl sonuna kadar uzanmaktadır. Üçüncü bölüm ise, 20. yüzyıldaki gelişmeleri kapsamaktadır. (Kurtcebe, 2008)

Muhasebenin tarihinde ilk muhasebe kayıtları Sümerler tarafından tutulmuştur. Bu dönemde tüccarlar, taş tabletler kullanarak ticaret faaliyetlerini kaydetmişlerdir.

Antik Mısır'da hiyeroglif yazılar ve papirüsler üzerinde mal ve gelir gider hesapları tutulmuş aynı zamanda vergilendirme sistemleri geliştirilmiştir. AntikYunan'da, ticaretin artmasıyla birlikte finansal hesapların tutulması ihtiyacı doğmuş ve muhasebe bilimi daha sistematik bir hale gelmeye başlamıştır. (Özgürlük Araştırmaları Derneği, 2024)

Roma İmparatorluğu döneminde, devletin mali yapısının organize edilmesi için muhasebe oldukça önem kazanmıştır. Romalılar kamu harcamalarını kaydederek, devletin mali düzenini sağlamışlardır.

15. Yüzyıl'da Luca Pacioli'nin dönemi yaşanmaya başlanmıştır. Ulusal ve uluslararası ticaret gelişmiştir. Para, değişim aracı olarak kendini kabul ettirmiştir. Devlet kendi mali yapısına gerekli önemi verir duruma gelmiştir. Muhasebe önemli gelişim süreçlerinden geçmiş, matbaa keşfedilmiş ve bununla her buluş dünya kültürü haline dönüşme aracına kavuşmuştur. Bu süreçte, çift yönlü kayıt düzeni,muhasebede bir devrim olarak İtalyan matematikçi ve rahip Luca Pacioli tarafından geliştirilmiştir. (Kurtcebe, 2008)

Pacioli'nin 1494'de yayımlanan "Summa di Aritmetica Geometria Proportioni et Proportionalita" (Aritmetiğin, Geometrinin, Oran ve Orantının Özeti) isimli kitabının Particularis di Compitus e Scripturis (defter tutma ve ona ait evrak üzerine etüd) başlıklı bölümünde, çift yönlü kayıt sistemi için üç deftere dikkati çekmiştir. Bu defterler; yardımcı defter özelliğinde acenda, yevmiye defteri ve defteri kebir (büyük defter) dir. (Kurtcebe, 2008)

Bugün dünyada mevcut muhasebe uzmanları kuruluşlarının en önemlisi ve en tanınmış olanı, "Institute of Chartered Accountants" (Ruhsatlı Muhasebeciler Enstitüsü) 1870 yılında kurulmuş; 1880'de "Royal Charter" (Kraliyet Ruhsatı) ile yasal olarak düzenlenmiştir. Günümüzdeki ruhsatlı muhasebeci adı bu yasal düzenlemeye dayanmaktadır. Diğer ülkeler de bu konuda İngiltere'yi takipte gecikmemişlerdir. Fransa'da 1881'de, ABD'de 1886'da, Hollanda'da 1895'de,

Almanya'da 1899'da mesleki yasal düzenleme gerçekleştirilmiş, mesleki kuruluşlar yapılandırılmış ve sistem içerisinde yerini almışlardır. (Kurtcebe, 2008)

Sanayi Devrimi ile birlikte ticaretin ve üretimin büyük bir hızla arttığı 18. ve 19. yüzyıllarda muhasebe mesleği önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönemde, muhasebe işlevi daha karmaşık hale gelmiş ve işletmelerin finansal yönetimi daha profesyonel bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Sanayi Devrimi'yle birlikte, büyük işletmelerin ve anonim şirketlerin sayısının artması, finansal yönetim ihtiyaçlarını da artırmış ve muhasebe mesleği, iş dünyasının vazgeçilmez bir unsuru olmuştur.

20. yüzyılda, muhasebe mesleği büyük bir evrim geçirmiştir. Bu dönemde, muhasebe ve denetim mesleklerinde uzmanlaşan profesyonel kuruluşlar kurulmuştur.

20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, muhasebe dünyası daha fazla globalleşmiştir. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) ve Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) gibi organizasyonlar, standartlarını belirlemeye başlamıştır.

Günümüzde muhasebe, finansal raporlama, denetim, analiz ve vergi gibi birçok alanı kapsayan geniş bir meslek haline gelmiştir. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen, meslek yüksek etik sorumluluk gerektirir; çünkü hatalı ya da yanıltıcı raporlamalar ciddi riskler

doğurabilir. Bu nedenle muhasebe meslek mensuplarının etik ilkelere bağlı kalarak çalışmak zorundadır.

2.4. Muhasebe Meslek Mensupları

Muhasebe meslek mensupları, finansal verileri toplayan, işleyen ve raporlama yapan profesyonel kişilerdir. Ülkemizde muhasebe meslek mensupları, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik (SMMM) mesleği , gerçek ve tüzel kişilere ait işletme ve teşebbüslerin yasal defterlerini tutmak, bilanço, kar-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgeleri düzenleme, muhasebe sistemlerini kurmak, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya mali müşavirlik yapmak ve bu konularda denetim yapmak, rapor düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak şeklinde tanımlanmıştır.

Yeminli Mali Müşavirlik (YMM) mesleği , işletme ve teşebbüslerin muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya mali müşavirlik yapmak ve bu konularda denetim yapmak. Mali tablo ve beyannameler ile ilgili konularda yazılı görüş verme, rapor düzenlemek ve benzeri gibi işleri yapmak, tahkim, bilirkişi ve benzeri gibi işlemler ile tasdik işlerini yapmak şeklinde düzenlenmiştir. YMM'ler, muhasebe bürosu açamazlar, muhasebe bürolara ortak olamazlar ve defter tutamazlar.

1989 yılında kabul edilen 3568 sayılı kanunla muhasebe mesleği yasal statüsüye kavuşmuş, bu kanunda meslek mensuplarının bağlı olacağı oda ve birlikler de düzenlenmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının bağlı olduğu odaların üst birliği Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB)'dur.

Tablo 3. Türkiye'de Dönemler İtibariyle Oda ve Meslek Mensubu Sayıları

DÖNEM	SMMM ODALARI				YMM ODALARI	
	ODA SAYISI	SM SAYISI	SMMM SAYISI	TOPLAM	ODA SAYISI	YMM SAYISI
2000	69	27.064	22.473	49.537	8	3.182
2011	74	15.358	65.436	80.794	8	3.788
2025	77	5.558	124.415	129.973	8	5.079

Kaynak: (Türmob, 2025)

2.4.1. Meslek Mensubu Olabilmenin Şartları

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler (SMMM), işletmelerin mali işlemlerini yürütür, rapor ve beyannameleri hazırlar, finansal danışmanlık yapar ancak denetim yetkileri yoktur.

Yeminli Mali Müşavirler (YMM) ise daha yetkili bir unvana sahip olup, denetim yapabilir, raporların doğruluğunu tasdik eder ve daha kapsamlı sorumluluklar taşımaktadırlar.

2.4.2. Meslek Mensubu Olabilmenin Genel Şartları

Madde 4 – Meslek mensubu olabilmenin genel şartları şunlardır:

a) T.C. vatandaşı olmak (yabancı serbest muhasebeci mali müşavirler hakkındaki hüküm saklıdır).

b) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmak.

c) Kamu haklarından mahrum bulunmamak.

d) (Değişik: 10/7/2008-5786/2 md.) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (...)(2) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.(2)

e) Ceza veya disiplin soruşturması sonucunda memuriyetten çıkarılmış olmamak.

f) Meslek şeref ve haysiyetine uymayan durumları bulunmamak.

2.4.3. SMMM Olabilmenin Özel Şartları

Madde 5 – A) Serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için aşağıdaki özel şartlar aranır.

a) Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkrada belirtilen bilim dallarından lisanüstü seviyesinde diploma almış olmak.

b) (Değişik: 10/7/2008-5786/3 md.) En az üç yıl staj yapmış olmak.

c) Serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavını kazanmış olmak. (Değişik ikinci paragraf: 10/7/2008-5786/3 md.) Kanunları uyarınca vergi inceleme yetkisini almış ve mesleki yeterlilik sınavında başarılı olduktan sonra yeminli mali müşavirlik sınavını vermiş olanlarda, serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavını kazanmış olma şartı aranmaz.

d) Serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatını almış olmak.

2.4.4. YMM Olabilmenin Özel Şartları

Madde 9 – Yeminli mali müşavir olabilmek için:

a) En az 10 yıl serbest muhasebeci mali müşavirlik yapmış olmak,

b) Yeminli mali müşavirlik sınavını vermiş olmak,

c) Yeminli mali müşavir ruhsatını almış olmak şartları aranır.

Şu kadar ki, kanunları uyarınca vergi inceleme yetkisi almış olanların, bu yetkiyi aldıkları tarihten itibaren kamu kurum ve kuruluşlarında geçen hizmet süreleri ve bunların bilanço esasında defter tutan özel kuruluşların muhasebe birimlerinde birinci derece imza yetkisini haiz, muhasebenin fiilen sevk ve idare edilmesinden veya mali denetiminden sorumlu olarak geçen hizmet süreleri, yeminli mali müşavirlik ve serbest muhasebeci mali müşavirlik şirketlerinde geçen hizmet süreleri; serbest muhasebeci mali müşavirlerden bir işyerine bağlı olarak çalışanların bu işyerlerinde geçen hizmet süreleri ile hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında öğretim üyeliği veya görevliliği yapmış olanların bu hizmetlerinde geçen süreleri serbest muhasebeci mali müşavirlikte geçmiş süre olarak kabul edilir. (Ek cümle: 10/7/2008-5786/5 md.) Ancak, kanunları uyarınca vergi inceleme yetkisini almış olanlardan yeterlilik sınavında başarılı olamayanların, sınav tarihinden sonra vergi inceleme yetkisini haiz olmaksızın kamu kurum ve kuruluşlarında geçen hizmet süreleri dikkate alınmaz.

(Değişik son fıkra: 10/7/2008-5786/5 md.) Kanunları uyarınca vergi inceleme yetkisini almış ve mesleki yeterlilik sınavını vermiş olanlar, yeterlilik sınavını kazandıkları tarihten itibaren açılacak yeminli mali müşavirlik sınavlarına genel hükümlere göre katılabilirler. Ancak, bunların yeminli mali müşavir ruhsatını alabilmeleri için birinci fıkranın (a) bendindeki süreyi tamamlamaları şarttır.

YMM'ler kanunda öngörülen genel ve özel şartları yerine getirdikten sonra göreve başlayabilmeleri için yemin ederler.

Yemin

Madde 11 – Yeminli mali müşavirlik mesleğine kabul edilenler, görevlerine fiilen başlamadan önce, Asliye Ticaret Mahkemesinde aşağıda yazılı şekilde yemin ederler.

"Yeminli mali müşavirlik mesleğinin, bir kamu hizmeti olduğunu bilerek, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına, mesleki kurallara ve meslek ahlakına uyacağıma, mesleğimi tam bir bağımsızlık, tarafsızlık ve dürüstlükle yerine getireceğime, üzerime aldığım işleri dikkat ve özenle yapacağıma, namusum ve şerefim üzerine yemin ederim."

2.5. Meslek Mensuplarının Görev ve Sorumlulukları

Meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları yasalarda tanımlanmıştır. Bu sorumluluklar 3568 sayılı yasa ve Vergi Usul Kanunu (VUK)'nun mükerrer 227. maddesinde geçmektedir. 3568 sayılı yasanın 2. maddesinin (a) fıkrasında serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin, (b) fıkrasında ise yeminli mali müşavirlerin faaliyet konusu edinebilecekleri işlemler açıkça belirtilmiştir. Buna göre:

Gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin;

- *Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço, kar-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgeleri düzenlemek ve benzeri işleri yapmak.*
- *Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya müşavirlik yapmak.*
- *Yukarıdaki konularda belgelerine dayanılarak inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri gibi işleri yapmak*

şeklinde belirlenmiştir.

YMM'lerin sorumlulukları ise yukarıda belirtilen son iki maddede bulunan işleri yapmak ve bunlardan doğan sorumluluklar ile 3568 sayılı kanunun 12. Maddesinde öngörülen tasdik işleri ile ilgilidir.

2.6. Bağımsız Denetimin Tanımı

Bağımsız denetim, finansal tablo ve diğer finansal bilgilerin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu ve doğruluğu hususunda, makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla, denetim standartlarında öngörülen gerekli bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanmasıdır. (Kamu Gözetimi Kurumu, 2023)

Makul güvence , yüksek bir güvence seviyesidir ancak denetçinin ulaştığı sonuçları ve görüşünü dayandırdığı çoğu denetim kanıtının kesin olmasından çok ikna edici olmasına sebep olan denetimin yapısal kısıtlamaları sebebiyle mutlak bir güvence seviyesi değildir (Kamu Gözetimi Kurumu, 2023)

Bağımsız denetim, bir işetmenin bilançosu, gelir tablosu ve kar dağıtım tablosu gibi mali tablolarının önceden belirlenmiş kriterlere uygun olarak düzenlenip düzenlenmediği, bu tablolarda yer alan bilgilerin doğru olup olmadığı, muhasebe ile ilgili bilgileri içeren belgelerin defterlere, defterlerdeki bilgilerin mali tablolara doğru yansıtılıp yansıtılmadığı gibi hususların tespit edilmesi için yapılan denetimdir (Duman, 2008).

Bağımsız denetim, finansal tabloların kurallara uygun ve doğru olup olmadığını kontrol etmektedir. Denetçi, yeterli kanıt toplayarak bu bilgilerin güvenilirliğini sağlar ancak kesin garanti vermez.

Bağımsız denetim, bir işletmenin mali tablolarında açıklanmış olan bilgilerin genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri (GKGMİ) ve mevzuat hükümlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla; bağımsız, yeterli mesleki bilgi ve tecrübeye sahip kişilerce, genel kabul görmüş denetim standartları (GKGDS) ışığında tarafsızca kanıt

toplanması ve kanıtların değerlenmesi sonucunda oluşan görüşün raporlanması sürecidir. (Oktay, 2013)

Bağımsız denetim, öz bir ifadeyle işletme veya şirketlerin finansal tablolarının tarafsız ve güvenilir bir biçimde dışarıdan, bağımsız bir denetçi tarafından denetlenmesidir. Bağımsız denetim, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)'nun yetkilendirdiği bağımsız denetim kuruluşları veya bu yetkiye sahip ve mesleklerini herhangi bir gerçek veya tüzel kişiye bağlı olmadan icra eden SMMM'ler ya da YMM'ler tarafından yapılır. (Karadeniz, 2019)

Bağımsız denetimde kaliteli hizmet vermek için denetçinin mesleki bilgi ve sektör deneyimi çok önemlidir. Çünkü bağımsız denetimde denetçinin kararları bilgi ve deneyimine dayanmaktadır.

Günümüzde bağımsız denetim, işletmeler için büyük önem taşımakta ve sağladığı yararlar yalnızca işletmelerle sınırlı kalmamaktadır. Bağımsız denetim, toplumun farklı kesimlerine çeşitli faydalar sunmakta ve ekonomik düzenin işleyişine katkıda bulunmaktadır.

Aşağıda sıralanan nedenler dolayısıyla denetim çalışmasının işletme dışından bağımsız, muhasebe ve denetim konusunda uzman, yetki sahibi kişilerce (muhasebe denetçileri veya bağımsız denetçiler) tarafından yapılması gerekir. Söz konusu nedenler ; (Türmob-Tesmer, 2013)

- ✓ Şirket yöneticisi ile kullanıcılar arasındaki çıkar çatışması, yani bilgiyi sağlayanların eğilimleri,

- ✓ Şirket iç kontrol sisteminin ve muhasebe sisteminin yetersizliğine ilişkin şüphelerin olması,

- ✓ Artan iş hacmi ile birlikte muhasebe sisteminin karmaşıklığı ve dolayısıyla artan hata olasılığı,

- ✓ Kullanıcıların şirketten ayrı olmasıdır. Finansal bilgi kullanıcılarının yani işletme dışındaki çıkar gruplarının bireysel olarak denetim yapması hem hukuken hem de rasyonel olarak mümkün değildir.

Olası çıkar çatışmaları, iç kontrol ve muhasebe sistemlerinin yetersizlikleri muhasebe süreçlerinin karmaşıklaşması ve hata riskinin yükselmesi ile finansal bilgi kullanıcılarının işletme dışında bulunması, bireysel olarak denetim yapmalarını hem hukuken hem de pratik olarak imkansız kılmaktadır.

Tablo 4. Bağımsız Denetime Tabi Olma Şartları

	Genel Denetim Ölçütlerine Tabi Şirketler İçin Eşik Değerler	Karar'a Ekli (II) Sayılı Liste Kapsamındaki Şirketler İçin Eşik Değerler
Aktif Toplamı	300 milyon TL	120 milyon TL
Yıllık Net Satış Hasılatı	600 milyon TL	150 milyon TL
Çalışan Sayısı	150 kişi	100 kişi

Kaynak: (Kamu Gözetim Kurumu, 2025)

2.6.1. Bağımsız Denetimin Önemi ve Amacı

Bağımsız denetimin temel amacı, finansal tablolarda yer alan bilgilerin kullanıcılar açısından güven derecesini arttırmaktır. Bağımsız denetim raporlarına duyulan güveninin artması, bağımsız denetim rapor kalitesinin arttırılması ile mümkündür. Bağımsız denetim raporlarında kullanılan standart cümleler, denetçinin şirkete ilişkin tespitlerini ve değerlendirmelerini tam olarak kamuoyu ile paylaşmasını engellemekte ve denetim kalitesini düşürmektedir. (Karapınar & Dölen, 2020)

Bağımsız Denetim, uluslararası denetim standartlarına uyumlu olarak olması gerekenlere göre olanları kontrol eder. Yöneticilerin veya iktidarların yetkilerinin sınırsız olmadığı ve olmaması gerektiği gerçeğinden hareket ederek, bunların olası yetki

aşımlarını ve/veya yetkinin kötüye kullanımını ve kaynakların doğru kullanıp kullanılmadığını tespit eder ve bu tespitlerini ilan eder. (Çelebi , Gülen, Gençaslan, & Güleç, 2015)

İşletmelerin büyümesi, ekonomik ve ticari ilişkilerin artmasıyla birlikte finansal veriler çoğalmış ve mali tablolar daha karmaşık hale gelmiştir. Bu durum mali bilgilerin güvenilirliğini değerlendirme ihtiyacını doğurmuştur. Bağımsız denetim, kurallara uyulup uyulmadığını ve kaynakların düzgün kullanılıp kullanılmadığını incelemektedir.

Bağımsız denetimin denetlenen işletmeler açısında diğer faydaları ise şu şekilde söylenebilir ; (Yazıcı, Varsak, & Yazıcı, 2020)

- ✓ Bağımsız denetim, mali verilerin gerçek ile uyumlu olup olmadığını tespit ederek finansal tablolar hakkındaki şüphelerin ortadan kalkmasına veya azalmasına yardımcı olur.

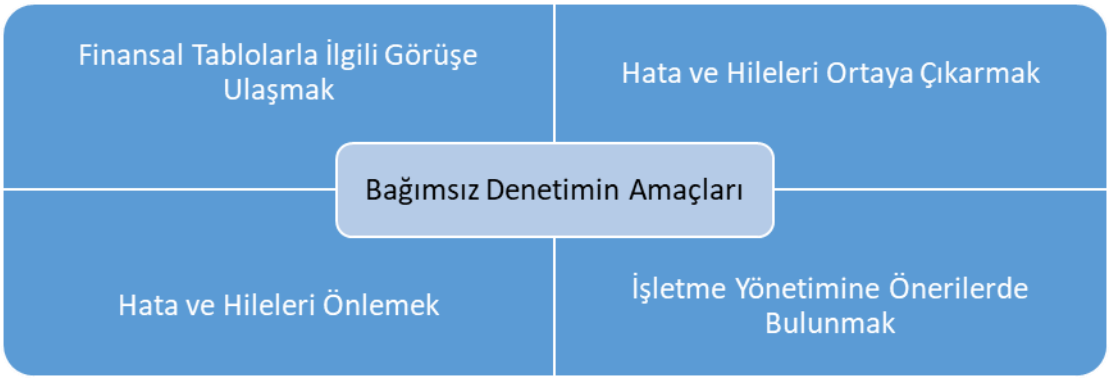
- ✓ Bağımsız denetim faaliyeti işletmelerdeki hataları ve hileleri ortaya çıkarır ve önleyebilir.

- ✓ Bağımsız denetimden geçmiş finansal tablolar işletmelerin bankalar gibi finans kuruluşları nezdinde kredi limitlerinin yükselmesini sağlar.

- ✓ Denetlenmiş ve onaylanmış mali veriler, finansal tablolar resmi kurum ve kuruluşlara bildirilen finansal rapor veya beyannamelerin temelini oluşturmaları sebebiyle devlet tarafından yapılma ihtimali olan ikinci bir denetimin ihtimalini azaltarak yapılmasının önüne geçer.

- ✓ Bağımsız denetim vasıtasıyla işletmelerde iç kontrol sisteminin etkinlik seviyesi artar.

Bağımsız denetimin amaçları, finansal tablolarla ilgili bir görüşe ulaşmak, hata ve hileleri ortaya çıkarmak, hata ve hileleri önlemek ve denetlenen işletmenin yönetimine önerilerde bulunmak şeklinde sıralanabilir (haftacı, 2014)

Şekil 1. Bağımsız Denetimin Amaçları

2.6.2. Bağımsız Denetimin İlkeleri

Bağımsız denetimle ilgili tüm yetkilere sahip tek kuruluş konumunda olan KGK tarafından 21/05/2015 tarihli ve 29362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar Standardı" 'nda yer alan temel etik ilkeleri şunlardır:

- Dürüstlük: Denetim mesleğinin yürütülmesinde dürüst, açık, doğru ve güvenilir olmak.

- Tarafsızlık: Denetimle ilgili yargılarını ve kararlarını hiçbir etki altında kalmadan vermek.

- Mesleki Yeterlik ve Özen: Mesleği ile ilgili konularda gelişmelere ayak uydurabilmek ve özenli davranmak.

- Sır Saklama (Gizlilik): Mesleği yürütürken elde ettiği bilgileri ve sonuçları kendisi veya üçüncü kişilerin çıkarlarına uygun olacak şekilde kullanmamak.

- Mesleğe Uygun Davranış: Denetim mesleğinin onurunu tehlikeye atabilecek faaliyetlerden uzak durmak. (Kamu Gözetim Kurumu, 2015)

Sonuç olarak bağımsız denetimde etik ilkeler, denetim faaliyetlerinin güvenilirliğini ve etkinliğini sağlamak açısından büyük öneme sahiptir. Denetçilerin dürüst, objektif, mesleki yeterliğe sahip ve özenli davranması, aynı zamanda elde ettikleri bilgileri gizli tutmaları, hem işletmenin hem de toplumun çıkarlarının korunmasına katkıda bulunmaktadır.Bu ilkeler, bağımsız denetimin kalitesini artırmaktadır.

Bağımsız denetim faaliyetlerinde denetimi gerçekleştiren denetçilerin yetkilendirilmesi için aşağıda yazılan genel koşullara sahip olmaları zorunludur ; (Kamu Gözetimi Kurumu, 2012)

MADDE 14-

(1) Denetim faaliyetinde bulunmak isteyenlerin:

a) Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilgiler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurulunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olması veya diğer öğretim dallarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkrada belirtilen bilim dallarından en az lisansüstü seviyesinde diploma almış olması,

b) Meslek mensubu olması,

c) Türkiye'de yerleşik olması,

ç) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunması,

d) 15 inci maddede belirtilen uygulamalı mesleki eğitimi tamamlamış olması,

e) 16 ncı maddede belirtilen denetçilik sınavında başarılı olması,

f) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış (Mülga ibare:RG-21/10/2014-29152) (...) olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (Mülga ibare:RG-21/10/2014-29152) (...) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma,

edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûmiyeti olmaması,

g) (Değişik:RG-21/10/2014-29152) Faaliyet izninin daha önce Kurum tarafından 42 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendi dışındaki bentlerinden biri nedeniyle iptal edilmemiş olması,

ğ) Bağımsız denetim mesleğinin gerektirdiği şeref ve haysiyete uymayan bir durumunun bulunmaması, olumsuz bir itibara sahip olmaması,

Bağımsız denetimi yürüten denetçilerin sürekli olarak kendini geliştirmeli, meslek ahlakına sahip olmalı, bağımsızlığını korumalı ve denetimle ilgili gerekli bilgi ile deneyime sahip olmak zorundadır.

2.7. İç Denetimin Tanımı

İç Denetçiler Enstitüsü'nün (The Institute of Inter- nal Auditors-IIA) tanımına göre; İç denetim, bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacını güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir. İç denetim, kurumun risk yönetim, kontrol ve yönetişim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek amacına yönelik sistemli ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurumun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur. (Yurtsever, 2015)

İç denetim, firmanın gerçekleşmiş faaliyetlerini inceleyerek eksik ve hatalı noktaları belirleyerek yönetime rapor ederek firmaya değer katmak amacını güden yönetim ile işbirliği içinde olan danışmanlık faaliyetidir (Sabuncu, 2018)

İşletme içerisinde etkin bir denetim sisteminin kurulması, uzun ve kısa vadeli hedeflere ulaşılmasında, varlıkların verimsiz kullanımının önüne geçilmesinde, hilelerin önceden ortaya çıkarılarak engellenmesinde ve güven ortamı sağlanmasında oldukça etkilidir. (Çatıkkaş, 2017)

İç denetim, firmanın amaçlarına ulaşması için yürütülen denetim ve rehberlik faaliyetidir. Bu süreçte, işletmede uygulanan standartların ve yasal düzenlemelere uyumun kontrolü sağlanır, faaliyetlerin etkin ve verimli yürütülmesi desteklenir, riskler

belirlenerek yönetilir, kayıtların güvenliği gözetilir ve hata ile hilelerin önlenmesine katkı sağlanır. Aynı zamanda yönetime danışmanlık yaparak kurumsal yapının güçlenmesine yardımcı olur.

İç denetim, işletmenin amaçlarına ulaşmasına katkı sağlayan bir denetim ve yönlendirme sürecidir. Bu süreçte, işletmede uygulanan kurallar ve yasal gerekliliklere uyum izlenir, riskler saptanıp yönetilir, kayıtların güvenliği sağlanır ve hata ile usulsüzlüklerin önlenmesine yardımcı olmaktadır.

İç denetim, işletme faaliyetlerinde belirlenen politikalara, planlara, programlara ve kanunlara ne düzeyde uygun hareket edildiğini ve iç kontrol sisteminin amaçları doğrultusunda işleyip işlemediğini tespit etmektedir. İşletmenin iç kontrol sisteminin etkinliğini ölçen iç denetim bir iç kontrol fonksiyonudur. İç kontrol sisteminin etkinliğinin ölçülmesi, iç denetimin uygunluk denetimi kısmını oluşturmaktadır (Arslan, 2014).

İç denetim, işletmenin faaliyetlerini geliştirerek bağımsız ve objektif bir güvence sağlayan danışmanlık faaliyetidir. Bu kapsamda işletme faaliyetlerinin yasal düzenlemelere uygunluğu incelenmektedir. Hata, hile ve verimsizlikler tespit edilerek önlenmeye çalışılmaktadır. Etkin bir iç denetim sistemi hem kısa hem uzun vadeli hedeflere ulaşmayı destekler, güven ortamı oluşturur ve yönetime rehberlik ederek kurumsal yapıyı güçlendirmektedir.

İç denetim, bağımsız bir meslek dalı olmakla birlikte denetim faaliyetleri belirli mesleki standartlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Zamanla meslekle ilgili standartlarda çeşitli güncellemeler yapılmış olup, denetim faaliyetlerinin değişen ve gelişen iş dünyası dinamiklerine uyum sağlaması amaçlanmıştır. Son dönemde yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler, iç denetim standartlarında değişikliklere yol açarak veri analizi teknikleri ve dijital yöntemlerin kullanılmasına imkan tanımıştır. Bu sayede iç denetim süreçleri daha etkin ve verimli bir biçimde gerçekleştirilmektedir. (Şentürk, 2022)

2.7.1. İç Denetimin Önemi ve Amacı

İç denetimin temel amacı, şirketin hedeflerine ulaşmasını engelleyen riskleri belirlemek, kuralların uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmek, mali bilgilerin doğru olup olmadığını incelemek ve şirketin varlıklarını korumaya yönelik önlemleri değerlendirmektir.

Denetlenen şirket, birim ve faaliyet alanlarında kontrollerin varlığı, yeterliliği ve işlerliği, kilit iş riskleri, stratejik amaç ve hedeflere göre değerlendirilerek güvence sağlama, değer yaratan danışman yaklaşımı ile denetlenen alanlardaki gelişim ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. (Güçlü, 2020)

İç denetim , işletmenin sahip olduğu kaynakların zarar görmemesi için gerekli önlemlerin alınıp alınmadığını denetlemek ve yürütülen işlerin şirketin belirlediği kurallara ve hedeflere uygun şekilde yapılıp yapılmadığını değerlendirmektir.

İç denetim olmadan etkin bir kontrol sisteminden bahsedilemez. İç denetim sisteminin amaçları faaliyetlerin gerçekleşmesini sağlamalıdır. İşletmenin hedeflerine ulaşmasını sağlar.

- Yönetime güvence ve danışmanlık hizmeti verir.
- İç denetim raporlarını inceleyerek faaliyetlerin etkin ve verimliliğini değerlendirerek yönetime önerilerde bulunur.
- İşletme faaliyetlerine değer katıp geliştirir.
- Riskin belirlenerek ortadan kaldırılmasını sağlar.
- Mali olan, mali olmayan tüm faaliyetlerin kontrolünün yeterliğini ve işleyişinin değer lendirilmesi sağlar.
- Faaliyetlerde yönetimin belirlediği politikalara, usul, kural ve mevzuata uygunluğunu araştırır.

- ❖ Yönetimin güvenilir bilgi ihtiyacını karşılar.
- ❖ İşletme varlıklarını korur
- ❖ İç denetim; üst yönetimin, çalışanların sorumluluklarını, görevlerini yerine getirme sine yardımcı olmakta ve görevlerini yapıp yapmadıklarını tespit etmektedir. (Kaya G. A., 2020)

İç denetim, bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacını güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir. İç denetim, kurumun risk yönetimi, kontrol ve yönetişim süreçlerinin etkililiğini değerlendirmek ve geliştirmek amacına yönelik sistematik ve disiplinli bir yaklaşım getirerek kurum hedeflerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olur. (Güçlü, 2020)

İşletme bünyesinde görev yapan ve iç denetim alanında uzmanlaşmış denetçiler tarafından yürütülen, işletmenin mali ve mali olmayan tüm faaliyetlerini kapsayan İç denetimin temel unsurları aşağıdaki gibidir;

- ✓ Güvence ve Danışmanlık Kavramlarının İçeriği
- ✓ Bağımsızlık ve Tarafsızlık
- ✓ Kurum Faaliyetlerinin Geliştirilmesi ve Değer Katılması
- ✓ İç Denetimin Sistematik ve Disiplinli Bir Faaliyet Olması

İç denetim faaliyetleri, işletmenin mali ve mali olmayan her türlü faaliyeti ile ilgili bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği hakkında işletme yönetimine ve diğer ilgili taraflara makul güvence sağlar. İç denetim, işletme risklerinin yönetilmesi ve risklerden kaynaklı olumsuz sonuçların en az seviyeye indirilmesi, iç ve dış düzenlemelere uyumun sağlanması, işletmeye özgü yeterli çalışma ve faaliyet standartlarının belirlenmesi ve bunlara uyumun sağlanması konularında işletme yönetimine yardımcı olur. (Türedi, Karakaya, & İldem, 2015)

İşletme kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasının sağlanması ve işletmenin örgütsel amaçlarının başarılması diğer iç denetim faaliyetlerinin sağladığı yararlar arasında yer almaktadır. Dikkat edileceği üzere iç denetim faaliyetleri neticesinde gerçekleşmesi beklenen olumlu sonuçların, aynı zamanda kurumsal yönetimin işletmede başarmayı hedefler ile örtüşmekte olduğunu görüyoruz. (Türedi, Karakaya, & İldem, 2015)

2.7.2. İç Denetim Türleri

İç denetimde amaç bakımından denetim türlerinin sınıflandırılması;

- Mali Denetimi : Finansal özellikli işlemlerin tanımlanması, sınıflandırılması, kaydedilmesi ve bunların ra porlanması muhasebe sisteminin asıl işlevini oluşturmaktadır. Bu süreçler sonunda sağlanan muhasebe bilgisinin özetlediği, finansal tablolar olan gelir tablosu, bilanço gibi mali hareketler içeren tablolardır. Mali denetim, işletmenin mali tablolarının mevzuata uygun ve GKGMİ göre hazırlanıp hazırlanmadığının denetlenmesidir. (Gücenme, 2004)

- Uygunluk Denetimi: Uygunluk denetiminin yapılma sebebi yetkili olan bir üst yönetici tarafından tespit edilen kriterlere uyulup uyulmadığının incelenmesidir. (Güredin, 2007)

- Performans Denetimi : Kurum ya da kuruluşun sorumluluklarını yerine getirirken kullandığı finansal olan olma yan, insan kaynakları, ekonomiklik, etkinlik ve verimlilik derecelerinin objektif olarak değerlendirilmesidir. (Alptürk, 2008)

- Sistem Denetimi : Denetlenen birimin faaliyetlerini ve kontrol sistemini inceleyerek kurum için ne kadar yararlı olduğunu değerlendirmeyi, eksiklikleri belirlemeyi ve kullanılan süreç ile kaynakların yeterliliğini analiz etmeyi amaçlar.

- Bilgi ve Teknoloji Denetimi : Denetlenecek departmandaki bilgi sistemlerinin ne derece güvenilir ol duğunun tespit edilip değerlendirilmesidir.

Firmaların kendi çatısı altında çalışan ve aynı zamanda bu firmaların denetiminden sorumlu olan kişiler iç denetçi olarak tanımlanmaktadır. İç denetimden sorumlu olan denetçiler yaptıkları çalışmalar ile, firmaların iç kontrol sistemlerinin oluşumu veya var olan iç kontrol sistemlerinin iyileştirilmesi konusunda büyük önem taşımaktadır. (Bozkurt, 2012)

İç denetçilerin taşıması gereken nitelikler şu şekilde özetlenebilir (Alnhayer, 2017) ;

- ✓ İş Ahlakı
- ✓ Dürüstlük
- ✓ Düzenli Çalışma
- ✓ Sabırlı Olma ve Sır Saklama
- ✓ Bireylerle Düzgün İlişkiler Kurabilme
- ✓ İkna Kabiliyeti
- ✓ Tarafsızlık

İç denetim, işletmenin finansal ve finansal olmayan tüm faaliyetlerine ilişkin bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini değerlendirerek yönetim ve ilgili paydaşlara makul bir güven sağlamaktadır. İç denetim, işletme kaynaklarının verimli kullanılmasına ve hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur. Bu sonuçlar, kurumsal yönetimin işletmede ulaşmak istediği amaçlarla uyumludur.

2.8. Hilenin Tanımı

Hile , muhasebe ile ilgili olayın oluşumu, belgelenmesi, kaydedilmesi ve işletme ile ilgili çıkar çevrelerine rapor edilmesi aşamasında kötü niyetle, ilgili çıkar çevrelerinin bilgisi dışında maddi zarara uğrayacakları şekilde basılı ve dijital ortamda ulusal ve uluslararası mevzuata aykırı davranmak, davranmaya teşvik etmek veya suça iştirak etmektir (Çalıyurt, 2007).

ACFE (Sertifikalı Dolandırıcılık İncelemecileri Derneği) tarafından yapılan daha geniş kapsamlı bir tanımda ise hile; "bir çalışanın görevini, çalıştığı işletmenin varlık ve kaynaklarını kasıtlı şekilde kötüye kullanarak veya suistimal ederek kendine haksız kazanç sağlaması" olarak tanımlanmaktadır (Alkan, 2020).

Muhasebe hileleri kasti hatalar, kayıt dışı hatalar, zamanından önce veya sonra yapılan kayıtlar, uydurma adlara hesap açma, sahte belge düzenlenmesi ve kullanılması, bilanço maskelemesi, defter ve belgeleri yok etmek ve gizlemek, bilgisayar kayıtlarında yapılan hata ve hileler, zarar ve istisna satışı, fevkalade hâsılatı gizlemek olarak sınıflandırılabilir (Tayman & Tekşen, 2019).

Muhasebe ve denetimde hile mevzuata aykırı ve kötü niyetli işlemlerle maddi çıkar sağlama veya zarar vermektir. Hile sahte belge düzenlemekle , kayıtları gizlemekle gibi yöntemlerle yapılabilmektedir.

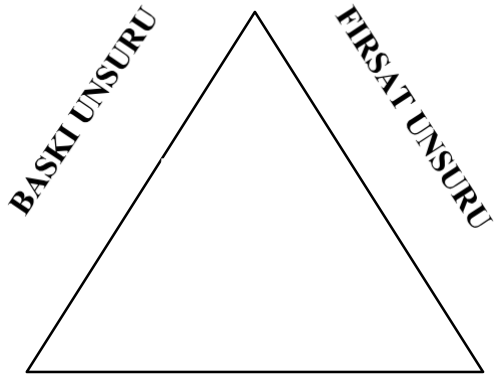
2.8.1. Hile Unsurları ve Hile Üçgeni

Hile ile mücadele etme konusu, her işletmenin önemle üzerinde durması gereken ciddi bir hususdur. İşletme yönetiminin ortada bir hile belirtisi olmadan da hilelerle ilgili tüm alt yapıları oluşturması gerekmektedir. Çünkü hile eylemi; gerçekleştikten sonra ortaya çıkartılması zor, zaman alabilen ve yüksek maliyetli bir eyleme dönüşebilmektedir. Bu noktadan hareketle, işletmelerin fırsat unsurunu yaratan tüm durumları önceden tespit ederek kontrol altına almaları önemlidir. Aksi durumda hile, işletmenin varlığı için bir tehlike unsurudur (Yaylalı, 2024)

Hileyle mücadele, her işletme için önemlidir. Yönetim, hile belirtisi olmasa bile önceden önlem almalı ve hileye fırsat yaratabilecek durumları engellemelidir.İşletmelerde hileleri önlemek için hileye yol açan davranışlar ve bu davranışların nedenleri iyi analiz edilmelidir.

Hileleri bulmak zor bir durum ama imkansız bir durum değildir. Hileleri bulmak için riskli olan işlerin izlemek, alışılmadık durumları kontrol etmek önemlidir.

Hilenin gerçekleşmesinde ortaya çıkan unsurlar Hile Üçgeni olarak ifade edilmektedir. Hile Üçgeni ; baskı unsuru, fırsat unsuru ve haklı gösterme unsurlarından oluşmaktadır.

Şekil 2. Hile Üçgeni

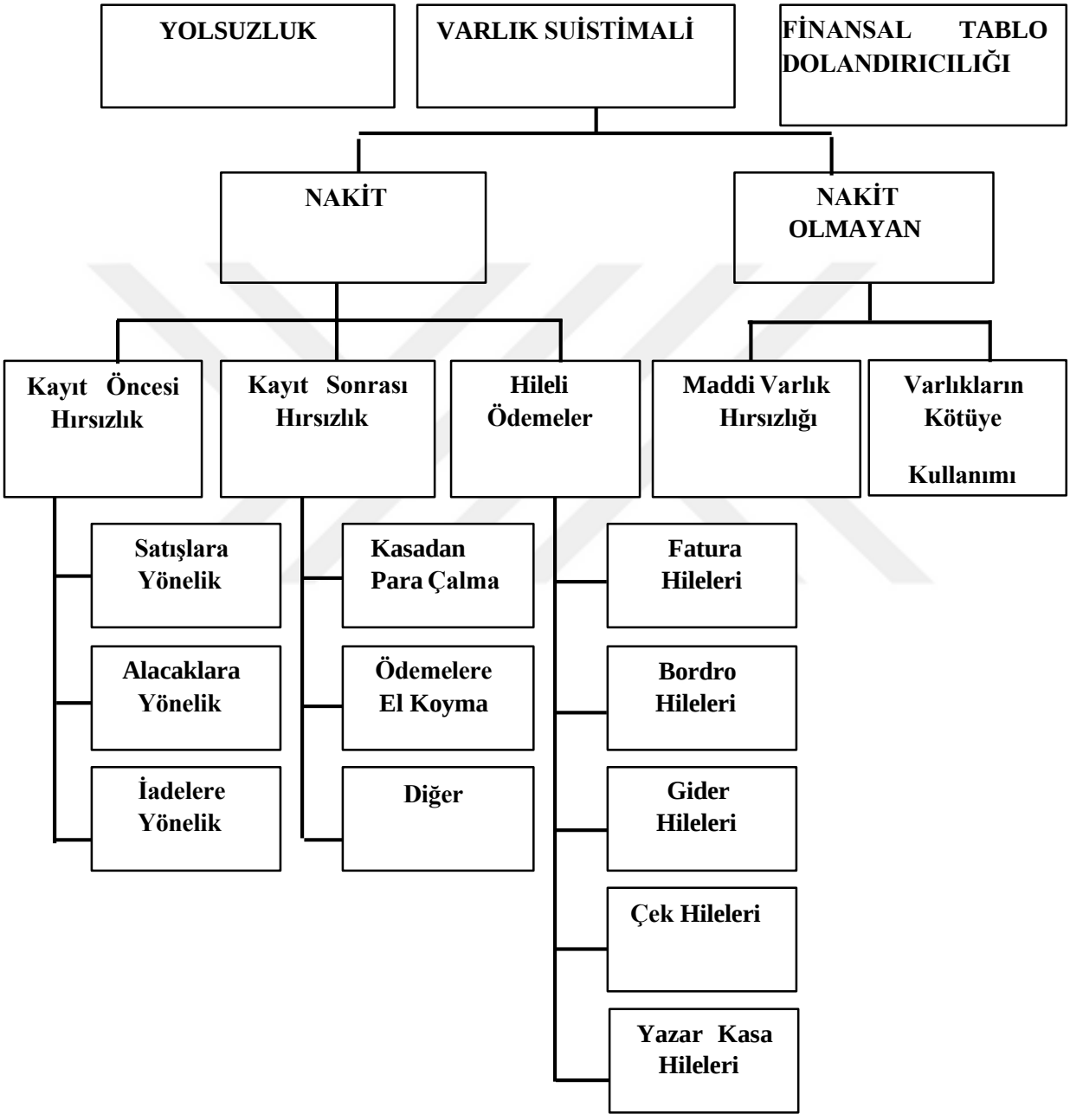
- Baskı : Çoğu zaman yöneticiler finansal sonuçların iyi gözükmesini isterler. Çünkü alacakları ücretler, primler ve işlerini sürdürmeleri buna bağlıdır. İşletmede çalışanlar ise uyuşturucu, kumar vb. nedenlerle fazla paraya ihtiyaç duymaları durumunda, bu kişiler muhasebe bilgileri üzerinde hileye başvurabilirler. Bu tür baskılar genellikle kişisel ve parasal çıkarlar için ortaya çıkmaktadır (Açık, 2012)

- Haklı gösterme : Hile üçgeninin ikinci faktörü, haklı göstermedir. Yöneticiler ve çalışanlar yaptıkları hileli davranışlar için kendilerini dürüst ve haklı gösterecek birçok bahane yaratırlar. Örneğin nakit hırsızlığı yapan çalışanlar, bunun hırsızlık değil ödünç alma olduğu konusunda kendilerini ikna ederek, yaptıkları hileyi haklı göstermeye çalışırlar. Yöneticiler ise, muhasebe bilgisi raporlarını çarpıtırken, bu sahteciliği işletme ve çalışanlar için yaptıklarına kendilerini inandırmaya çalışırlar (Açık, 2012)

- Fırsat : Bir çalışanın hile yapabilmesi için, bunu yapacak uygun bir konumda bulunması gerekir. Bir başka deyişle, çalışan ve yöneticilerin belge ve kayıtlarda hile yapabilmeleri için, gerekli yetkilere sahip olmaları gerekir (Açık, 2012)

2.8.2. Hile Türleri ve Hile Riskleri

İşletmelerde gerçekleşen hile türleri yolsuzluk, varlık suistimali ve finansal tablo dolandırıcılığı şeklindedir.

Şekil 3.Kötüye Kullanım Sınıflandırma Sistemi

Kaynak: (Özeroğlu, 2014)

ACFE tarafından yapılan sınıflandırmaya bakıldığında hile türleri 3 ana başlık altında aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ergüden, 2020)

1. Varlıkların Kötüye Kullanılması: Bir çalışanın işletme varlıklarını ele geçirmesi veya kendi yararına kullanması şeklinde ortaya çıkan suiistimal türüdür. İşletmelerde meydana gelme sıklığı bakımından ilk sırada yer almakla birlikte diğer suiistimal türlerine göre işletmelere maliyeti daha azdır. Varlıkların kötüye kullanılması; nakit ve stok hırsızlığı, fiktif faturaların kayda alınması, personelin iş masraflarını şişirmesi veya işletme demirbaşlarının çalınması gibi suiistimalleri kapsamaktadır.

2. Hileli Finansal Raporlama: Hileli finansal raporlama işletmenin mali durumunun olduğundan farklı gösterilerek tüm işletme ilgililerinin yanıltılması biçiminde ortaya çıkan hile türüdür. Genellikle tepe yöneticileri tarafından yapılan finansal tablo hileleri sonucu işletme hem itibar olarak hem de maddi olarak zarar görmektedir. Hileli finansal raporlama; işletmenin durumunun olduğundan iyi gösterilmesi ya da olduğundan kötü gösterilmesi şeklinde olabilir. İşletme yönetimi, hissedarları yanıltarak şirketi olduğundan iyi gösterebilir veya yılsonunda prim vb. hak edişleri elde edebilmek için mali tabloları manipüle edebilir. Kamuoyuna da yansımış büyük şirket skandalları genelde mali tabloların hileli oluşturulmasıyla ilgilidir.

3. Yolsuzluk ve Ahlaki Olmayan Davranışlar: Çalışanın bir işletme faaliyetinde işverenin ya da bir başkasının haklarını göz ardı ederek, gücünü yanlış bir biçimde kendisine veya bir başkasına yarar sağlama amaçlı kullanmasıdır. Rüşvet, satın alma usulsüzlükleri, ihaleye fesat karıştırma, şirketin ekonomik gücünü kendi çıkarına kullanma gibi örnekler verilebilir.

ACFE'nin her iki yılda bir yayınladığı Milletlere Rapor'unda (Report to the Nations) şirketlerde meydana gelen beyaz yaka suçlarının istatistikleri paylaşılmaktadır.

Tablo 5. ACFE Raporu: Hile Türlerine Göre Mali Kayıp (Son 3 Yıl)

Yıl	Varlıkların Suistimali		Yolsuzluk		Mali Tablo Hilesi	
	Yüzde (%)	Kayıp ($)	Yüzde (%)	Kayıp ($)	Yüzde (%)	Kayıp ($)
2024	89	120.000	48	200.000	5	766.000
2022	86	100.000	50	150.000	9	593.000
2020	86	100.000	43	200.000	10	954.000

Kaynak : (The Association of Certified Fraud Examiners, 2024)

2.8.3. Hile Sonuçlarının Bağımsız Denetim ve İç Denetim Üzerindeki Etkileri

Denetçi bağımsızlığına etki eden dünya genelinde yaşanan çeşitli skandallar olmuştur.Bu skandallar yüzünden firmaların halka sunduğu mali tabloların güvenilirliği azalmıştır. Enron Skandalı bu skandallardan biri olarak yer almaktadır.

2000'li yılların başına kadar ABD'nin yedinci büyük şirketi konumundaki Enron, enerji sektörü başta olmak üzere çok farklı alanlarda yatırımlar yapan ve diğer işletmelere örnek gösterilen yenilikçi bir şirket konumundaydı. Enron; iki enerji şirketinin birleşmesiyle 1985 yılında kurulup 15 yıl gibi kısa bir süre içinde tüm paydaşlarını tatmin eden sonuçlar elde ettiğini iddia etmiştir. Şirket bu konuda bağımsız denetçisinin, Wall Street'in ve hatta ülkenin üst düzey politikacılarının desteğini almayı başarmış, ancak hile vakaları ortaya çıkmaya başlayınca bir ay gibi çok kısa bir sürede iflas ederek yüzbinlerce yatırımcıyı ve çalışanlarını mağdur etmiştir. (Karakaya & Koban, 2022)

Enron'un Ekim 2001'de iflası resmileştiğinde, bu hadise toplam 63.4 milyar dolarlık varlık değeriyle ABD'nin o tarihe kadarki en büyük iflas vakasıydı. Ayrıca şirketin bağımsız denetçisi olan Arthur Andersen dünyanın en büyük beş denetim firması arasındayken bu vaka nedeniyle lisansları iptal edilerek tasfiye edilmiştir. Enron, güvenilir finansal raporlamanın yatırımcıların en temel bilgi kaynağı olduğunu ve bağımsız denetçinin dürüst, yetkin ve objektif olmasının önemini öne çıkaran çok yüksek maliyetli bir tecrübedir. Sadece denetim ve kavramsal çerçeve ile

açıklanamayacak, kurumsal risk yönetimini, iç kontrolü ve nihayet işletme yönetimini ve kabullerini yeniden düşünmeyi gerektiren bir olaylar silsiledir. (Karakaya & Koban, 2022)

Enron skandalı muhasebe, denetim ve iş dünyası için önem arz eden ve ders çıkartılması gereken bir olaydır. Bunun nedenlerini şöyle özetleyebiliriz (Altınbay & Ünal, 2022)

- Enron skandalından önce de benzer finansal usulsüzlükler yaşanmıştır. Ancak Enron'da yapılan usulsüzlükler, o güne kadar görülmemiş tutarlardadır.

- Skandalın sorumlusu yalnızca işletme yönetimi değil, aynı zamanda muhasebeciler ve denetçilerdir. Bu yüzden muhasebe ve denetim dünyası ciddi eleştirilere maruz kalmıştır. Enron skandalından sonra yeni yasalar çıkartılmıştır ve yeni düzenlemelere gidilmiştir.

- Yasal gibi görünen yöntemlerin uç noktalara taşınmasının kötü sonuçları Enron skandalında görmekteyiz. Bu yüzden Enron skandalı, iş dünyası için adeta ders niteliğindedir.

Enron olayı ABD'de meydana gelmiş olsa da etkileri tüm dünyada hissedilmiştir. Bu durum yatırımcıların piyasalara ve denetim kuruluşlarına olan güvenini azaltmış ve ülkeleri yasal düzenlemeleri gözden geçirmeye zorlamıştır.

2.8.4. Hile ve Etik İhlaller Arasındaki İlişki

Hileyle mücadelede kararlılığın olmayışı, yetersiz iç kontrol sistemi veya şirket kültürünün hileye uygun olması bazı işletmelerde hile yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Aldıkları eğitimin bir gereği olarak görevlerini yerine getiren muhasebe meslek mensupları mesleki davranışlarına azami şekilde dikkat etmeleri gerekmektedir. Bu mesleki davranışlar ise etik kurallara tabidir (Kurt & Dedeoğlu, 2025)

Muhasebede "hile" bir işletmenin finansal performansı hakkında yanılsama yaratmak amacıyla finansal tablolarının makyajlanması eylemidir. Bu nedenle, paydaşları yanıltma amacının ötesinde, işletmelerin muhasebe hilelerine başvurma nedeni

çoğunlukla daha avantajlı finansman elde etmek veya borç yükümlülüklerinden kaçınmaktır. Bu şekilde kasıtlı eylemler sonucunda ortaya çıkan durumlar hileli finansal raporlama olarak bilinmektedir. Hileli finansal raporlamalar sonucunda ilgili taraflar yanlış finansal kararlar alacak ve büyük zararlarla karşılaşacaktır. (Kurt & Dedeoğlu, 2025)

Hile, yetersiz iç kontrol ve hileye uygun şirket kültürü nedeniyle bazı işletmelerde kolaylaşmaktadır. Muhasebe meslek mensupları görevlerini etik kurallar çerçevesinde dikkatle yerine getirmelidir. Hileli finansal raporlama, işletmenin performansını yanıltıcı göstererek paydaşların yanlış kararlar almasına ve zarar görmesine yol açmaktadır. Bağımsız denetçilerin davranışları hile eğilimini etkilerken, etik değerler genellikle hileye karşı düzenleyici bir rol oynamaktadır.

Bağımsız denetçiler uygunsuz davranışlar sergilemelerine rağmen hiçbir şey olmamış gibi bu olayları yürütmedeki başarısı ve uygunsuz davranışlar karşısında kendilerini haklı çıkarmaları, bağımsız denetçilerin hileye başvurma eğilimlerini arttırmaktadır. Fakat bağımsız denetçilerin kibirli olma durumlarının hile eğilimi algıları üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Etik değerlerinin hile eğilimi algısı üzerinde düzenleyici bir etkisinin olup olmadığı ikinci modelde test edilmiştir. Bu sonuca göre baskı boyutu hariç diğer tüm boyutlarda hile eğilimi üzerinde etik değerlerin anlamlı bir etkileşimi olduğu belirlenmiştir. (Kurt & Dedeoğlu, 2025)

3.MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ ETİK ALGILARININ KAVRAMSAL DEĞERLENDİRMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmamızın bu bölümünde muhasebe meslek mensuplarının etik anlayışlarını şekillendiren unsurları belirlemeyi ve bu unsurların mesleki karar alma süreçlerine etkilerini analiz etmeyi ve farklı meslek mensuplarının arasında ortaya çıkan algı farklılıklarını değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının etik kavramını nasıl tanımladıkları, hangi etik ilkelere öncelik verdikleri, karşılaştıkları mesleki ikilemlerde etik değerlere ne ölçüde bağlı kaldıkları ve yasal düzenlemeler ile ahlaki sorumluluk arasındaki dengeyi nasıl kurdukları incelenmektedir.

Çalışmamızda birkaç farklı ilde hizmet veren , farklı tecrübe sürelerine sahip olan 1 Yeminli Mali Müşavir , 1 Bağımsız Denetçi , 1 İç Denetçi ve 7 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olan muhasebe meslek mensupları ile araştırmalar yapılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının etik kavramına ilişkin algılarını kavramsal bir çerçevede incelemek hedeflenmiştir.

3.2. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemi

Çalışmamızda, muhasebe mesleğinde çalışan on muhasebe meslek mensubuna sorular sorularak araştırma yapılmıştır . Araştırma yapılan muhasebe meslek mensupları kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Araştırma , birkaç ilde hizmet veren 3568 sayılı kanuna göre yetki almış muhasebe meslek mensupları ile yapılmıştır. Araştırma yapıyığımız muhase meslek mensupları çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren vergi mükelleflerine hizmet vermektedirler. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile yapılmış ve araştırmada durum çalışması araştırma deseni seçilmiştir.

Araştırmamızda veri toplama tekniği olarak yüz yüze araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma formu muhasebe meslek mensuplarına sunulmuş ve soruları

cevaplamaları istenmiştir. Tüm meslek mensuplarının verdikleri cevaplar ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

3.3. Araştırma Bulguları

Veri toplama yöntemi olan araştırma sonucunda elde edilen yanıtlar aşağıda yer almaktadır. Her sorunun arkasında her meslek mensubunun yanıtı gelecek şekilde düzenleme yapılmış olup, ardından genel olarak yanıtların değerlendirmesine yer verilmiştir. Araştırma analizi nitel yöntemlerden içerisinde yer alan içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır.

3.4. Sorular, Cevaplar, Genel Değerlendirmeler

Bu kısımda katılımcılara sorulan sorular, katılımcıların verdiği yanıtla ile genel değerlendirmeler ile çözüm önerileri bulunmaktadır.

Soru 1- Muhasebe meslek mensubu olarak Etik kavramını nasıl tanımlarsınız ?

Cevaplar 1

- Etik kavramı benim için mesleki bilgimizi , tecrübelerimizi güvenilir ve adaletli olarak kullanmamız anlamına gelmektedir. Etik olmayan davranış kısa sürede kazanç gibi görünse bile uzun sürede soruna neden olabilmektedir.Bence etik çizgiyi bir defa aştığınızda mesleğinizdeki tüm itibarınızı riske atmış olursunuz.
- Etiğin mesleğimizin omurgası olduğunu düşünmekteyim. Etik, finansal tablolarda gerçeği yansıtmak demektir. Muhasebe mesleğinde rakamlarla oynanmasına göz yummak birçok tarafı aldatmak anlamına gelmektedir.
- Etik kavramı benim için doğruluk, dürüstlük, şeffaflık, tarafsızlık kavramlarının bütünü demktir. Yasalar ne derse desin, bir muhasebe meslek mensubu olarak öncelikle vicdanen doğru olanı yapmakla sorumluyuz. Etik ilkelere bağlı

kalmak, bazen müşteriyi kaybetme pahasına da olsa doğrudan sapmamayı gerektiğini düşünmekteyim.

- Etik kavramı meslektaşlarımız arasında zaman zaman unutulan zaman zaman önemsenen mesleğimizin temelini oluşturan temel kavramlardan biridir. Meslek mensubu olarak adil davranan , mesleki bilgi ve donanımını diğer meslek mensuplarını düşünerek kullanarak etik davranmış olacaktır.

- Etik benim için mesleğin vicdanıdır. Çünkü etik ilkelere bağlı kalmak sadece bugünümü değil meslek itibarımı da korumaktadır. Doğruyu söylemek bazen cesaret ister. Etik, cesarettir.

- Benim için etik çıkar çatışmalarından uzak durmak, tarafsız kalabilmek ve hiçbir menfaat beklentisi olmadan kamu yararını gözetmek demektir. Etik ilkelere bağlı kalan firmalar uzun vadede ayakta kalmaktadır.

- Etik, bizim mesleğimizde güveni temsil etmektedir. Müşteri bize mali bilgilerini emanet eder biz de bu bilgileri hem gizli tutmak hem de doğru olacak şekilde raporlamak zorundayız. Etik ilkelere uyulmadığında sadece müşteri değil devlet, yatırımcılar zarar görmektedir. Bundan dolayı etik dürüstlük, gizlilik ve şeffaflık ilkeleriyle birlikte ele alınarak uygulanmalıdır.

- Etik, muhasebe meslek mensubunun mesleğini icra ederken dürüstlüğü ve tarafsızlığı ön planda tutması demektir. Bence etik, muhasebe meslek mensubunun bilgi ve yetkilerini kötüye kullanmaması, çıkar çatışmalarından kaçınması ve tarafsızlığını her durumda koruması demektir.

- Etik kavramını, muhasebe meslek mensubunun onurunu ve toplumun güvenini koruyacak şekilde hareket etmesi olarak görmekteyim. Müşterilerimizden veya çalıştığımız işletmelerden gelen baskılar zaman zaman bizi zorlayabiliyor ve bazı olumsuz talepler gelmektedir. Etik bu durumda dürüst olup olmayacağımızı göstereceğimiz sınavımız olduğunu düşünmekteyim.

- Etik, dürüstlük, gizlilik ve şeffaflık demektir. Müşterinin çıkarı ile kamu yararı bazen çelişse de böyle durumlarda meslek mensubunun görevi, doğruyu savunmak ve yanlış yönlendirmelerden kaçınmaktır.

Değerlendirme

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz tüm meslek mensupları bu soruya cevap vermişlerdir. Muhasebe meslek mensuplarının çalışma ortamları, mesleki tecrübeleri, faaliyet gösterdikleri sektörler değişiklik göstermektedir. Fakat bu farklılıklara rağmen muhasebe meslek mensupları ortak bir noktada buluşmuştur. Etiği muhasebe mesleğinin temel taşıdır şeklinde tanımlamışlardır.

Muhasebe meslek mensupları etiğin sadece bir ahlaki sorumluluk olmadığını aynı zamanda mesleki güvenilirliğin, finansal şeffaflığın ve toplumsal saygınlığın temeli olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle muhasebe meslek mensupları etiğin muhasebe mesleğinin geleceği için önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Soru 2- Muhasebe mesleğinde etik kurallar sizce neden önemlidir ?

Cevaplar 2

- Etik kurallar, mesleğin sürdürülebilirliği açısından olmazsa olmaz kurallardır. Muhasebe, sayılarla ve finansal bilgilerle ilgilenen bir meslek olduğu için güven temeli üzerine inşa edilmiştir.Finansal raporların doğruluğu, vergisel yükümlülüklerin yerine getirilmesi gibi önemli konularda etik kurallar bizlere rehber olmaktadır.

- Etik kurallar, yasa ile vicdan arasında köprü kurmaktadır. Aksi takdirde yasal ama adaletsiz uygulamalara zemin hazırlanabilmektedir. Etik kurallar meslek mensubunun sadece işini değil, mesleği nasıl temsil ettiğini de belirlemektedir. Mesleki saygınlık etik kurallarla inşa edildiğini düşünmekteyim.

- Etik kurallar olmadan muhasebe mesleği sürdülebilir olamaz.için Etik kurallar mesleği icra ederken bize yol gösteren bir klavuz olduğunu düşünmekteyim.. Bazı ortamlarda böyle gelmiş böyle gider anlayışı maalasef olmaktadır.

- Etik kurallar, özellikle bizim gibi çok sayıda küçük işletmeyle çalışan muhasebe meslek mensupları için bir rehber gibidir.

- Etik kuralların önemi meslek mensubunun bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile doğrudan ilişkili olduğu kanısındayım. Muhasebe meslek mensubu olarak etik kurallar, objektif olmamı sağlamaktadır. Etik kurallara bağlı kalmadığınızda mesleğimize karşı güven kaybı yaşanır ve sonuç olarak mesleğimiz saygınlığını yitirebilmektedir.

- Etik kurallar, mesleğimize girişte bir yol göstericidir. Etik kurallar, mesleki sınırlarımızı netleştirir ve bizi yanlış uygulamalardan korumaktadır. Böylece etik kurallar sayesinde müşterilerimizle olan ilişkilerimizi sağlamlaşır. Mesleğe yeni başlamış bir meslek menbu olarak etik kurallara sadık kalmanın rekabetçi ortamda bizi öne çıkaracağına inanmaktayım.

- Etik kurallar olmasaydı bence mesleğimizin saygınlığı olmazdı.Etik kurallar sayesinde meslek mensubu sadece mevzuata değil topluma karşı da sorumluluk taşıdığı bilinci ile çalışmaktadır.

- Etik kurallar ve hukuki düzenlemeler toplumların düzenini sağlamaktadır.Bu kurallar muhasebe mesleğimizi de önemli bir yere taşımaktadır ve toplum içinde mesleğimize duyulan güveni arttırmaktadır.

- Mesleğimizi icra ederken çeşitli kısıtlamalar ile karşı karşıya olmamız etik ilkelere uymamızı sağlayan temel olgulardır. Bunların başında reklam yasağımızın olması, ücret tarifesine bağlı kalma zorunluluğumuz gibi kısıtlamalar neticesinde meslektaşlarımızla birlik ve beraberlik ortamında faaliyet göstermekteyiz. Bu gibi olgular olmaması durumunda mesleki itibarın azalması ve haksız rekabetin artması gibi durumların söz konusu olması mümkündür. Mesleğimizi icra ederken bu gibi durumların önünde geçme

bilincinde olan meslektaşlarımız sayesinde mesleki faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz.

- Etik kurallar, mesleğimizde finansal süreçlerin düzgün işlemesini sağlamaktadır.Etik kurallara bağlı kalmak firmanın uzun vadede başarılı olması için önemlidir. Etik kurallar sayesinde finansal raporlar adil, şeffaf ve hesap verebilir hale gelmektedir. Etik kuralların uygulanması özellikle yasal olmayan işlemlerin önlenmesinde önemlidir.

Değerlendirme

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz tüm meslek mensupları bu soruya cevap vermişlerdir. Muhasebe mesleğinde etik kurallar mesleğin sürdürülebilirliği, mesleğin itibarı ve işlevselliği için vazgeçilmez ilkelerdir. Meslek mensupları etik kuralların sadece meslektaşların nasıl iş yaptıkları ile ilgili değil meslektaşların karakterlerinin nasıl olması gerektiğini de vurgulamışlardır. Dolayısıyla muhasebe meslek mensupları etik kuralların muhasebenin görünmeyen ama en sağlam zemini olduğunu ifade etmişlerdir.

Muhasebe mesleğinde etik kuralların önemi, mesleğin güven ve saygınlık üzerine inşa edilmiş olmasıyla açıklanabilmektedir. Meslek mensuplarının ortak görüşü , etik kuralların sadece meslek mensubunun kişisel davranışlarını şekillendirmekle değil aynı zamanda meslek birliğinin kurumsal yapısını ve toplumun genel çıkarlarını da koruduğunu ifade etmişlerdir.

Soru 3- Mesleğinizin etik anlamda karşılaştığı en büyük zorluklar nelerdir ? Bu zorluklar için çözüm önerilerinizi maddeler halinde paylaşır mısınız ?

Cevaplar 3

- Meslek hayatımda karşılaştığım en büyük etik zorluk firmalar tarafından gerçek dışı taleplerin gelmesidir. Bu tür talepler, meslek etiğiyle çeliştiği gibi mali tabloların güvenilirliğini de ciddi biçimde olumsuz etkilemektedir. Ancak bazı

meslektaşlar işini kaybetmemek ya da müşteri memnuniyeti adına bu taleplere boyun eğebilmektedir.Bu durumda mesleğimizin itibarı zedelenmektedir.

Çözüm önerileri:

a. İşveren ve çalışan arasındaki ilişkiyi etik sözleşmelerle tanımlamalıdır.

b. Etik ile ilgili denetim sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.

❖ Danışmanlık verdiğimiz bazı işletme sahipleri gerçek verilere dayanmayan bilgilerle , mali verileri oluşturmamızı istedikleri zamanlar olmaktadır. Bu tür durumlarla malalesef sık karşılaşmaktayız. Muhasebe meslek mensupları olarak dürüst davranmak istesek bile iş kaybetme ve ekonomik kaygılar bizleri zor durumda bırakmaktadır.

Çözüm önerileri:

a. Kayıt dışı ekonomiyle mücadele eden denetimlerin artması gereklidir.

b. Etik dışı talepleri reddeden meslek mensuplarına meslek odaları tarafından hukuki destek verilmelidir.

❖ Bir muhasebe meslek mensubu olarak en sık karşılaştığım etik sorun, müşterilerin vergi yükünü azaltmak adına belge düzenlememe, sahte fatura kullanma ya da giderleri şişirme gibi yasa dışı yolları önermeleridir.

Çözüm önerileri:

a. Etik dışı işlemleri olan kişi ya da firmalara yaptırımlar uygulanmalıdır.

b. Müşteriyle yapılan sözleşmelere etik ilkelere uyulmalıdır maddesi eklenmelidir.

❖ Etik anlamda karşılaştığım en büyük zorluklardan biri bazı meslektaşların iş alabilmek için etik dışı fiyat teklifleri vermesi ve bazı kuralları göz ardı ederek

müşteri kazanmasıdır. Bu tazr etik dışı davranışlar hem sektöre hem de meslek itibarımızı zedelemektedir. Etik anlamda genel olarak çoğu meslektaşımın ücret konusunda rahatsız olduğunu düşünmekteyim.

Çözüm önerileri:

a. Ücret uygulamasının daha adil şekilde uygulanması gerekmelidir.

b. Haksız rekabet yapan meslek mensuplarına disiplin yaptırımı uygulanmalıdır.

- Etik ilkelerin önemini çoğu zaman meslek hayatına başladıktan sonra anlıyoruz.

Çözüm önerileri:

a. Meslek odalarının eğitimlerinde sürekli mesleki etik konularına yer vermelisi gereklidir.

b. Etik farkındalık için eğitimler artırılmalıdır.

- Etik dışı davranışların çoğu zaman cezasız kalması diğer meslek mensupları için kötü bir örnek oluşturmaktadır. Disiplin süreçleri işlemediği durumlarda etik dilkelerden bahsetmek zorlaşmaktadır.

Çözüm önerileri:

a. Etik ihlaline karışan meslek mensuplarının disiplin süreçleri olmalıdır.

b. Cezasızlık algısı ortadan kaldırılmalıdır.

- Muhasebe meslek mensupları firmalarına karşı tarafsız kalmayı bilmelidir.

Çözüm önerileri:

a. Bağımsızlık ilkesine aykırı davranışları önlemek için denetimler sıklaştırılmalıdır.

b. Etik bağımsızlık değerlendirme anketleri uygulanmalıdır.

- Meslektaşların sürekli etik kararlar vermeleri hem psikolojik hem de mesleği devam ettirmede yıpratıcı bir süreç haline gelmektedir.

Çözüm önerileri:

a. Meslek örgütleri etik stresle başa çıkma eğitimleri düzenlemelidir.

b. Etik kararlar için rehber kitapçıklar hazırlanmalıdır.

- Bazen firmalardan ya da kişilerden gelen etik dışı talepleri kabul etmediğimizde başka meslek mensuplarından bahsedilerek bazı kıyaslamalarla karşılaşmaktayız.

Çözüm önerileri:

a. Toplumun vergi ahlakı ve dürüstlük konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir..

b. Etik dışı uygulamaların normalleşmesini engelleyecek kampanyalar yapılmalıdır.

- Muhasebe mesleğinde etik davranmanın zorlukları çalıştığımız firmaların beklentileri ile uyum içerisinde olmamaktan kaynaklanmaktadır. Şirketlerin ticari kazanca yoğunlaşması , vergilerin yüksek oranlı olması ve en önemlisi de mesleğimize gösterilen değersizliktir.

Çözüm önerileri:

a. Mesleğe verilen değer ve güvenin toplum içerisinde arttırmalı gerekmelidir.

b. Şirketlerin muhasebe meslek eğitimlerine önem vermesi ve bilgi güncelleme yapılması için zorunlu eğitimler yapılmalıdır.

Değerlendirme

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz tüm meslek mensupları bu soruyu cevaplamış, çözüm önerilerini paylaşmıştır. Meslek mensupları , meslekte karşılaşılan etik zorlukların bireysel baskılar, sistem açıkları, müşteri beklentileri ve yasal boşluklardan kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir.Ancak bu sorunlara karşı meslek mensupları tarafından verilen çözüm önerileri, mesleğin öz disiplininin güçlü olduğunu da göstermektedir.

Meslek mensupları etik zorlukların muhasebe mesleğinin gelişimi için büyük bir zorluk olduğunu vurgulamışlardır.Ancak bu zorluklara karşı geliştirilen çözüm önerileri, mesleğin kendini yenileyebilecek potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Ortak olarak dikkat çeken zorluklar arasında müşteri baskısı, çıkar çatışmaları, yasal boşluklar bulunmaktadır. Bu zorlukların aşılabilmesi için meslek mensupları tarafından önerilen çözümler sürekli eğitim, denetim ve yaptırım mekanizmalarının güçlendirilmesi, mesleki dayanışma ve etik kültürün yaygınlaştırılması olduğu görülmektedir.

Soru 4- Muhasebe meslek mensubu olarak etik dışı bir talep ile karşılaştığınızda nasıl bir tutum sergiliyorsunuz ?

Cevaplar 4

- Etik dışı bir talep ile karşılaştığımda ilk olarak sakin kalmaya çalışırım. Bu tür talepler genellikle kısa vadeli çıkarlar için yapılmaktadır ama uzun vadede hem müşteriye hem mesleğimize zarar vermekte olduğunu düşünüyorum. İlk olarak müşteriye bu talebin sonuçlarını ayrıntılı olarak açıklamaya çalışırım. Ama

müşteri talebinde ısrarcıolmaya devam ederse mesleki sorumluluğum gereği bu talebi kabul etmeyip talebi reddederim. Bu durumu ilgili kurumlara bildirmeyi düşünürüm. Çünkü etik dışı davranışların önüne geçebilirsek mesleğimizin saygınlığını koruruz.

- Etik dışı talepler meslek hayatımda sürekli karşılaştığım zorlu durumlar arasında bulundu. Bu tür durumlarda bu taleplere karşı tutumum her zaman aynı olmuştur. İlk olarak talebin neden etik dışı olduğunu ve bu talep sonucunda oluşabilecek yasal ve mali kayıpları karşı tarafa detaylı şekilde anlatmaya çalışırım. Eğer bu etik dışı talep devam ederse iş ilişkimi birtiririm ve bu durumu ilgili kurumlara bildirmeye çalışırım.

- Etik dışı bir talep ile karşılaştığımda öncelikle mesleki standartlara uygun olacak şekilde hareket ederim ve kesinlikle bu tür talepleri kabul etmem. Eğer bu taleplerin devam ederse ve herhangi tür baskılara maruz kalırsam bu durumu ilgili kurumlara bildirilmesi gerektiğine inanırım. Bu şekilde hem mesleki bütünlüğümü korumuş olurum hem de finansal raporların güvenilirliğine katkıda bulunduğuma inanmaktayım.

- Muhasebe mesleğinde yeniyim ve etik dışı taleplerle karşılaşmak bazen zorlayıcı olabildiğini düşünüyorum. Etik dışı taleplerle karşılaşırsam meslek odası ya da deneyimli meslektaşlarımdan destek almayı düşünürüm. Etik dışı taleplere karşı durmak zor olabilir ama kesinlikle taviz vermemek gerektiğini düşünüyorum.

- Etik dışı taleplerle karşılaşmak bazen zorlayıcı bir hale gelebilmektedir. Ama her zaman mesleki sorumluluklarımı ön planda tutmaya çalışırım. Böyle durumlarda firmalara ya da kişilere yasal sorumluluklarımızı, ortaya çıkacak cezai ve hukuki yaptırımları detaylıca anlatmaya çalışırım.

- Şirket içinde etik dışı taleplerle karşılaştığımda şirket politikaları ve mesleki etik standartlara bağlı kalırım. İlk olarak talebi kesinlikle reddederim ve durumu üst yönetime bildiririm. Etik dışı taleplerin önlenmesi şirketin uzun vadede başarılı olabilmesi için önemlidir.

- Meslek hayatım boyunca etik dışı taleplere karşı sürekli olarak net bir duruş sergiledim. Çünkü bu tür talepleri kabul etmek muhasebe ve denetim mesleğinin itibarını azaltacağı gibi finansal piyasaların da güveni zedelenecektir.

- Bu tarz bana gelen etik dışı talepleri kesinlikle reddederim. Çünkü bu durum şirketin uluslararası itibarına zarar vermektedir. Böyle durumlarla karşılaştığımda ilgili etik standartlar ve şirket politikaları doğrultusunda durumu raporlayıp üst yönetime bildiririm.

- Böyle etik dışı talepler ile karşılaştığımda, müşteriye mevzuata uygun bir şekilde çalışmamız gerektiğini anlatmaya çalışırım. Olabilecek cezai uygulamalarda verilecek ceza tutarını ve olası bir incelemede karşılaşılabileceğimiz riskleri ilgili yönetime bildiririm.

- Etik dışı bir talep ile karşılaştığımda sonuna kadar dürüst olmayı tercih ediyorum. Müşteriler başka meslek mesnupları ile çalışmak isterse de iş ilişkimizi bitiriyorum. Benim için mesleğim ve kurallarım daha önceliklidir.

Değerlendirme

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz tüm meslek mensupları bu soruyu cevaplamıştır. Meslek mensupları etik dışı talepler karşısında sergilediği tutum, mesleğin temel ilkelerinin bir yansıması olduğunu ifade etmişlerdir. Etik dışı talepleri reddetmenin mesleki sorumluluk ve kişisel onur açısından önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Meslek mensupları etik dışı taleplerin engellenmesi için meslektaşlar arasında dayanışmanın güçlendirilmesi, eğitim ve farkındalık programlarının sürekli hale getirilmesi, ayrıca yasal ve kurumsal yaptırımların caydırıcı olması gerektiğini özellikle belirtmişlerdir.

Soru 5- Etik kuralları ihlal eden bir muhasebe meslek mensubu görürseniz nasıl bir yol izlersiniz ? Bu sorunlara karşı çözüm önerilerinizi maddeler halinde paylaşır mısınız ?

- İlk olarak durumu gözlemleyip belgelemeye çalışırım. Sonra meslektaşımla doğrudan ve nazikçe bu konu hakkında konuşurum. Eğer sorun devam ederse bağlı olduğumuz meslek odasına bu durumu bildiririm.

  Çözüm önerileri:

  a. Birebir iletişim kurmaya çalışıp meslektaşımızın hatasını fark etmesini sağlamalıyız.

  b. İhlallerle ilgili kanıt toplayıp emin olmak durumundayız.

  c. Etik kurul ve meslek odasına başvurmalıyız.

- Ben etik ihlali fark ettiğimde konuyu gizlilik ilkesine uygun şekilde ele alırım. Meslektaşımı uyarırım ve meslektaşıma rehberlik ederim. Gerekirse üst yönetime bu durum ile ilgili bilgi veririm.

  Çözüm önerileri:

  a. Meslektaşlarımıza bu durumlar hakkında rehberlik etmeliyiz.

  b. Gerekirse üst yönetime bilgilendirmemiz gerekir.

- İlk olarak etik ihlalin nedenlerini anlamaya çalışırım. Sonra meslektaşımı uyarırım ve etik değerlerin önemini tekrar hatırlatırım. Ama ihlal devam ederse resmi mercilere başvururum.

  Çözüm önerileri:

a. Sebepleri analiz etmeliyiz.

b. Meslektaşımıza uyarıda bulunmalıyız.

- Etik ihlali gördüğümde durumu hemen raporlarım. Özellikle etik eğitim programlarının yaygınlaştırılmasını öneririm.

  Çözüm önerileri:

  a. Kurumsal prosedürlere uygun davranmalıyız.

  b. Etik eğitimlerinin artırılması sağlanmalıdır.

- Meslektaşımı korumaya çalışırım ancak etik değerlerin ihlali varsa durumu üst kurumlara bildiririm. Bu tarz süreçlerde objektif ve bağımsız kalamaya önem veririm.

  Çözüm önerileri:

  a. Objektif ve tarafsız olmalıyız.

  b. Gerektiğinde üst mercilere bildirmeliyiz.

- Etik İhlali fark ettikten sonra öncelikle durumu dikkatle değerlendiririm. Etik ihlalin hangi mesleki kurallara aykırı olduğunu belirlerim. Bu süreçte ihlal yüzünden ortaya çıkabilecek sonuçların ve mesleki sorumluluklarımız ile ilgili uzman görüşü alınmasını öneririm.

  Çözüm önerileri:

  a. Etik kuralları hatırlatmalıyız.

  b. Danışmanlık hizmetlerinden yararlanılmalıdır.

- Etik ihlal durumunu belgeleyip durumun tekrarlanmaması için meslek odasına başvururum. Ve diğer meslektaşlar arasında etik farkındalığı artırmaya çalışırım.

  Çözüm önerileri:

  a. İhlaller belgelerle desteklenmelidir.

  b. Meslek odasına başvurmak önemlidir.

  c. Etik farkındalık çalışmaları yapmak önemlidir.

- Etik dışı davranışı fark ettiğimde önce durumu meslektaşımla paylaşırım. Ama olumsuz sonuçlar devam ederse resmi şikayette bulunurum.

  Çözüm önerileri:

  a. Öncelikle meslektaşla iletişim kurulmalıdır.

  b. İhlal devam ederse resmi şikayette bulunulmalıdır.

- Etik ihlal ile karşılaştığım durumlarda asla sessiz kalmam , mesleğimizin saygınlığını ve güvenilirliğini korumak adına gerekli adımları atarım. Bu sorunun çözümü için gerektiğinde yasal yolların kullanılmasını öneririm. Meslektaşlarımızın etik ile ilgili eğitimlerin daha fazla alması gerektiğini düşünüyorum.

  Çözüm önerileri:

  a. Sessiz kalmamak gerekir.

  b. Yasal yolları kullanmalıyız.

  c. Etik eğitimlerin artırılması bu durumlar için büyük bir gelişme olacaktır.

- Etik kuralları ihlal eden bir muhasebe meslek mensubu ile karşılaştığımda öncelikle durumu dikkatle gözlemleyip ihlalin varlığından emin olurum. Sonra ilgili meslektaşa mesleki etik kurallarını hatırlatarak farkındalık oluşturmaya çalışırım.

  Çözüm önerileri:

  a. İhlali doğrulamamız gerekir.

  b. Farkındalık oluşturmak bu gibi sorunların oluşmasını azaltacaktır.

Değerlendirme

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz tüm meslek mensupları bu soruyu cevaplamış, çözüm önerilerini paylaşmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının etik ilkelere bağlılığı hem mesleki sorumluluk hem de toplumun mali bilgilere olan güveni açısından önemli bir unsurdur. Meslek mensupları etik ihlallerin görmezden gelinmemesi gerektiğini savunmaktadırlar. Meslek mensuplarının önemli çözüm önerisi ise sürekli eğitim olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Farklı yöntem ve yollarla da olsa etik dışı davranışlara karşı net bir duruş sergilenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Meslek mensuplarının büyük bölümü etik ihlal durumlarında ilk olarak meslektaşıyla birebir görüşme yapıp , diyalog kurarak problemi çözmeyi tercih etmektedir. Ancak bu yaklaşımın yeterli olmadığı etik ihlalin devam etmesi durumunda resmi mercilere başvurulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Muhasebe meslek mensuplarının etik dışı uygulamalara karşı bilinçli bir şekilde hareket etmesi, mesleğin sürdürülebilirliği için önemlidir. Böyle bir durumla karşılaşıldığında, meslektaşların öncelikle durumu objektif ve dikkatli şekilde değerlendirmesi gerekmelidir. Doğrudan iletişim kurarak meslektaşın farkındalığını artırmak meslektaşın hatasının düzeltilmesini sağlamak ilk yaklaşım olmalıdır. Ama etik ihlal devam ederse meslek odalarına, etik kurul ve denetim mercilerine başvurma yoluna gidilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Soru 6- Mesleki etik kuralların ihlali durumunda denetimlerin etkinliğini nasıl değerlendiriyorsunuz ? Bu değerlendirmelere dayanarak çözüm önerilerinizi maddeler halinde paylaşır mısınız ?

Cevaplar 6

- Çoğu zaman etik ihlallerin büyük bir kısmı fark edildiğinde yaptırımlar uygulanmamaktadır. Bu durumda etik dışı davrananları cesaretlendirmektedir.Denetimler çoğu zaman maalesef yetersiz kalmaktadır.

  Çözüm önerileri:

  a. Etik denetimlerin içeriği genişletilmeli derinlemesine analiz yapılmalıdır.

  b. İhlal durumlarında sadece mali ceza değil etik ceza süreçleri de devreye girmelidir.

  c. Her yıl zorunlu etik uyum denetimi yapılmalıdır.

- Denetim mekanizmaları teknik olarak olsa bile uygulamada caydırıcılık sağlanmamaktadır. Özellikle küçük işletmelerde yapılan usulsüzlükler, yeterince ortaya çıkarılmamaktadır.

  Çözüm önerileri:

  a. Etik kurallara aykırı durumlar için denetim kriterleri belirlenmelidir.

  b. Etik ihlallerr için denetim uzmanları yetiştirilmelidir.

  c. Denetim sonuçları kamuoyuna açıklanırsa caydırıcılık artabilir.

- Etik ihlallerin çoğu bireysel olarak gelişmektedir. Bu tür bireysel davranışları var olan denetim yapılarıyla bulmak çok zor olmaktadır.

Çözüm önerileri:

a. Denetimler arttırılmalı ve habersiz denetimler yapılmalıdır.

b. Risk temelli denetim anlayışı benimsenmelidir.

- Bana göre muhasebe meslek mensubunun etik uygulamaları denetlenmemektedir. Bu nedenle etik sorunlar denetimde çoğu zaman gözden kaçmaktadır. Etik kurallar için denetimlerin yeterli olduğunu düşünmüyorum.Sahada birebir ve habersiz inceleme yapılması görüşündeyim.

Çözüm önerileri:

a. Denetim süreçlerine psikolojik ve davranışsal analizler dahil edilmelidir.

b. Zamansız dentimler yapılmalıdır.

- Etik kavramı mesleğimizde tam olarak anlaşılmamaktadır.Etik ihlalleri önelemek için eğitimler verilmelidir.

Çözüm önerileri:

a. Meslek mensuplarına yılda bir etik uyum değerlendirmeleri yapılmalıdır.

b. Etik denetim birimleri oluşturulmalıdır.

- Bence disiplin süreçlerinin etkisiz olması etik ihlallerin zamanında sonuçlanmasını engellemektedir. Böylece denetimlerin etkisi azalmakta mesleğimizin itibarının korunması güçleşmektedir.

Çözüm önerileri:

a. Etik ihlallerin takibi için hızlı müdahale ekipleri kurulmalıdır.

b. Dijital şikayet ve takip sistemleri geliştirilmelidir.

- Bence etik ihlale karışan meslek mensuplarına cezalar verilmeli ve muhasebe meslek mensupları etik ilkelerin önemini anlamalıdır.

  Çözüm önerileri:

  a. Disiplin kararları özet halinde şeffaf biçimde duyurulmalıdır.

  b. Denetim sonuçları kamu ile paylaşılmalıdır.

- Muhasebe meslek mensupları meslektaşlarını ihbar etmekten kaçındıkları için etik ihlallerin ortaya çıkarılmasını önemli ölçüde zorlaştırmaktadır.

  Çözüm önerileri:

  a. İhbarlarda bulunan meslek mensupu korunmalıdır.

  b. Bildirimde bulunan meslek mensuplarına hukuki destek verilmelidir.

- Bana göre, etik kurallar ihlal edildiğinde meslek mensubuna ağır yaptırımlar uygulanmalıdır.

  Çözüm önerileri:

  a. Etik uzmanlığı olan denetçiler yetiştirilmelidir.

  b. Mevcut denetçilere etik konularda sertifikalı eğitimler verilmelidir.

- Bazı durumlarda etik ihlali yapan kişi cezalandırılmaktadır ama kurumun kendisi hiçbir sorumluluk almamaktadır. Kurumlar da meslek mensubu kadar sorumlu tutulmalıdır.

  Çözüm önerileri:

a. Etik ihlal durumlarında sadece bireyler değil kurumlar da denetlenmelidir.

b. Şirketlerde iç denetim birimleri etik ihlalleri de kapsamalıdır.

Değerlendirme

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz tüm meslek mensupları bu soruyu cevaplamış, çözüm önerilerini paylaşmıştır.Muhasebe meslek mensupları mesleki etik kuralların ihlal edilmesi durumunda mevcut denetim mekanizmalarının genel olarak etkisiz, yüzeysel ve caydırıcılıktan uzak bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Meslek mensupları denetimlerin yetersiz sıklıkta gerçekleştiği ve disiplin mekanizmalarının gecikmeli olarak işlediğini savunmuşlardır. Denetim sisteminde şeffaflık ilkesinin eksikliğinden bahsetmişlerdir.

Meslek mensupları mevcut denetim yapılarının yenilenerek daha şeffaf, hızlı, ve uzmanlığa dayalı hale getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Etik ihlalleri etkin biçimde denetleyen bir yapı olursa sadece mesleki disiplini sağlamakla kalmayıp aynı zamanda toplumun muhasebe mesleğine duyduğu güveni arttıracağını da ifade etmişlerdir.

Soru 7- Etik standartlar kapsamında bir muhasebe meslek mensubunun karşılaşabileceği en yaygın etik ihlaller nelerdir ?

Cevaplar 7

- Bir meslek mensubu olarak en sık karşılaşılan etik ihlallerden biri muhasebe ve denetim mesleğinde bağımsızlık ilkesinin zedelenmesi olduğunu düşünüyorum. Özellikle denetim ve danışmanlık süreçlerinde müşteriye fazla yakınlık kurmak, meslek mensubunun tarafsızlığını ve objektif değerlendirme yeteneğini etkilemektedir. Böylece doğru raporlama yapmayı zorlaştırdığı gibi mesleğimizin güvenilirliğini ve itibarını da zayıflatmaktadır.

- Muhasebe meslek mensuplarının karşılaştığı etik ihlallerden biri müşterilerin gerçeğe aykırı yönlendirmelerde bulunmasıdır. Bu tür talepler meslek mensubunu usulsüz işlemlere göz yummaya itebilmektedir. En fazla rastlanan ihlaller arasında gerçeğe aykırı belge düzenleme , kayıt dışı işlemleri bilerek göz ardı etme ve bilançoyu makyajlama yer almaktadır.

- Bana göre yaygın olan etik ihlaller arasında finansal tabloların yanlış beyanına göz yummaktır. Böyle bir durumda mesleki etik standartların ihlaline ve denetim sürecinin güvenilirliğinin zayıflamasına yol açmaktadır.

- En yaygın etik sorunlardan biri meslek mensuplarının etik olarak karar vermekte zayıf olmalarıdır. Etik ihlalleri normalleştirmektedirler. Bu durum mesleğin güvenilirliğinin zedelenmesine neden olmaktadır.

- Gördüğüm etik ihlallerden biri kayıt dışı istihdam, yanlış bordro düzenleme gibi uygulamalar ile hem çalışan haklarını ihlal etmekte hem de mesleki etik ve yasal yükümlülüklerin çiğnenmesine neden olmaktadır.

- Bazı meslektaşlar çok düşük ücretlerle defter tutmaktadırlar.Bu durum hizmet kalitesini düşürmekte ve mesleğin değerini azaltmaktadır. Düşük fiyatla müşteri kapma, müşteriye çıkar sağlamak için riskli uygulamalara başvurma gibi bu tür davranışlar meslek etiğine ve mesleki dayanışmaya zarar vermektedir.

- Meslek mensuplarının karşılaştığı etik sorunlar arasında en büyük sorun mükelleflerin usulsüz taleplerde bulunmasıdır.

- Bence bazı meslek mensupları ve firma sahipleri finansal tabloların gerçeği yansıtmadan olduğundan farklı gösterilmesine yol açarak hem mesleki etik ilkelere aykırı davranılmasına hem de mesleğin güvenilirliğinin zedelenmesine neden olmaktadır.

- Bana göre çıkar çatışmaları ve sosyal baskılar meslek mensuplarının karşılaştığı etik riskler arasında yer almaktadır. Yasal boşlukların kötüye kullanılması veya üst düzey yöneticilerin etik dışı taleplerine uygun mali veriler hazırlamak yaygın etik ihlaller arasındadır.

- Finansal tabloların kasıtlı olarak yanlış veya yanıltıcı biçimde hazırlanması, muhasebe mesleğinde sık rastlanan bir etik ihlaldir. Bu durum vergi kaçırma veya mali durumu olduğundan farklı gösterme gibi ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Değerlendirme

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz tüm meslek mensupları bu soruyu cevaplamıştır. Muhasebe meslek mensupları , uymakla yükümlü oldukları etik kuralların sadece bireysel ahlak anlayışına değil aynı zamanda kamu yararı sorumluluklarına da dayanmak olduğunu ifade etmişlerdir.Ancak yapılan görüşmeler uygulama alanında bu kuralların zaman zaman ihlal edildiğini ve birçok meslek mensubunun mesleki etik ile gerçek uygulamalar arasında kaldığını ortaya koymaktadır.

Meslek mensuplarına göre en yaygın etik ihlaller genellikle gerçeğe aykırı mali raporlama, sahte belge düzenleme veya onaylama, kayıt dışı işlemlere göz yumma, gizlilik ilkesinin ihlali, tarafsızlık ve bağımsızlık sorunları, mesleki yetersizlikle işlem yapma, haksız rekabet yaratma olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yaygın ihlallerin ortak noktası, çoğunlukla meslek mensubunun kararlarına değil işveren baskısı ya da yetersiz denetim mekanizmalarına dayanmakta olduğunu ifade etmişlerdir.

Soru 8- Mesleğe yeni başlayan muhasebe meslek mensuplarına etikle ilgili neler tavsiye edersiniz ? Tavsiyelerinizi maddeler halinde paylaşır mısınız ?

Cevaplar 8

- Muhasebe mesleğine yeni başlayan meslek mensupları öncelikle mükelleflerin yanlış kararlarına göz yummamalıdır. Bir müşteriyi memnun etmek için etik dışı davranırsan, diğer müşterileri ve mesleğimizin saygınlığını kaybedebilirsin.

- Muhasebe meslek mensubu yaptığı işin arkasında durmalıdır. Yaptığı işlerde dürüst ve tarafsız davranmalıdır. Düşük ücretle iş yapmamalı çünkü uzun vadede hem sana hem de mesleğe zarar vericektir. Etik rekabeti ilke edinmelisin.

- Meslektaşın tek dostu meslektaştır bu unutulmamalıdır. Muhasebe standartları ve yasal düzenlemeler sürekli değişmektedir. Güncel kalmak için eğitimlere katılın, sertifikalar alın ve kendinizi geliştirin.

- Muhasebe meslek mensubu her zaman mevzuata uygun hareket etmeli ve finansal tabloları olduğu gibi göstermelidir. Etik bilgi sürekli değiştiği için meslek mensubunun güncel kalması ve etik gelişmeleri yakından takip etmesi büyük önem taşıyacaktır.

- Muhasebe meslek mensubu , kendilerine ve mesleklerine saygı duymayan yöneticilerle ve şirketlerle çalışmamalıdır.

- Yıllardır muhasebe içinde olsam da herkesin kolay kolay yapamayacağı bir meslek seçtiğimizi düşünüyorum ve bu meslekte kariyerimizin temeline sadece teknik bilgiyi değil etik duruşumuzu da koymamız gerekmektedir. Haksız rekabetten kaçınmalısınız ve etik ihlalleri gizlemeyin, gerektiğinde eleştiride bulunmalısınız.

- Öncelikle kendi değerimizi ve mesleğimizin değerini bilelim. Ücret tarifesine uymayıp çok düşük tutarlarda defter tutan meslektaşlarımız var maalesef. Etik ihlallerin çoğu normalleştiği için yaygındır. Yaygın olması, doğru olduğu anlamına gelmez.Bunun bilincinde olalım.

- Meslek hayatında karşılaşacağın etik ikilemleri önceden görmek seni olası durumlara hazırlıklı yapacaktır. Gelişime her daim açık olmalısın. Çok okumak , çok araştırmak lazım. Bilgilerimizi her an tazelemeliyiz. Etik bir çıkmazda kaldığında kendini savunacak bilgilere sahip olmak çok önemlidir.

- Gördüğün ihlalleri mesleki olgunlukla ilgili mercilere bildirmek hem cesaret hem strateji gerektirmektedir. Üstlerden gelen etik dışı taleplerle karşılaştığında bu duruma karşı tavrın kararlı olmalıdır. Üst yönetimden veya müşterilerden gelebilecek etik dışı taleplere karşı gerektiğinde bu durumu ilgili resmi mercilere bildirmelisin.

- Her zaman gerçekleri olduğu gibi yansıtmak, mali tabloları ve raporları doğru ve eksiksiz hazırlamak, mesleki güvenilirliğin temelini oluşturmaktadır. İş ilişkilerinde objektif ve bağımsız olmanızı tavsiye ederim. Kişisel ya da maddi çıkarlarınızın mesleki kararlarınızı etkilemesine izin vermeyin.

Değerlendirme

Araştırmayı gerçekleştirdiğimiz tüm meslek mensupları bu soruyu cevaplamıştır. Muhasebe meslek mensupları, mesleğe yeni başlayan muhasebe meslek mensuplarının etik bilincinin ve davranışlarının şekillenmesi, hem bireysel kariyerlerinin hem de

mesleğin genel itibarı açısından hayati bir önem taşıyacağını savunmuşlardır. Mesleğe yeni başlayan meslek mensuplarına yönelik etik tavsiyeler onların mesleki kimliklerini ve mesleğe bağlılıklarını güçlendiren temel rehberler olacağını ifade etmişlerdir.

Mesleğe yeni başlayanlar çoğu zaman iş hayatının baskılarıyla karşı karşıya kalabiliyorlar. Ancak bu aşamada etik dışı uygulamalara teslim olmamak mesleki itibarın korunmasını sağlayacaktır. Mesleğin kamu yararına hizmet eden bir iş olduğu bilinciyle, mali tabloların ve raporlamaların doğru, eksiksiz ve şeffaf hazırlanması zorunludur. Muhasebe meslek mensubu mesleki yeterlilik ve sürekli gelişim etik davranışın temel şartlarından biridir. Mesleğe yeni başlayan muhasebe meslek mensuplarının etik ilkeleri benimseyip uygulamalarını sağlamak, mesleğin saygınlığını artırmak ve toplumsal güveni güçlendirmek adına önemli bir adımdır.

4.SONUÇ

Günümüzde muhasebe meslek mensuplarının etik algıları sadece bireysel değerlerle değil aynı zamanda kurumsal yapılardan da etkilenmektedir. Uluslararası alanda faaliyet gösteren birçok şirketin finansal tablolarında ve muhasebe kayıtlarında yaşanan hile ve usulsüzlükler bilgi kullanıcılarının yanlış kararlar almasına yol açmasına neden olmuştur. Bu durum etik bilincin yalnızca meslek mensupları açısından değil aynı zamanda işletmelerin yönetim ve denetim sistemleri için önemli olduğunu göstermektedir.

Etik bilincin güçlendirilmesi mesleki güvenilirliğin ve kurumsal saygınlık için büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışma, etik farkındalık ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesinin, hem meslek mensuplarının karar alma süreçlerinde hem de işletmelerin sürdürülebilirliği ve piyasalardaki güven ortamının sağlanmasında yol gösterici olacağını ortaya koymaktadır.

Çalışmamızın ilk kısmında etik genel olarak incelenmiştir. İkinci kısımda muhasebe ve muhasebenin tarihinden bahsedilmiş, muhasebe meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları , iç denetim ve önemi , bağımsız denetim ve önemi , hile ve etik ihlaller arasındaki ilişki açıklanmıştır. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise muhasebe meslek mensuplarıyla yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bilgiler paylaşılmıştır. Etik ve etiği etkileyen faktörler, etik algıların meslek mensuplarının görüşleri sayesinde çalışmamıza aktarılmıştır. Araştırmalar sonucunda muhasebe meslek mensuplarının etik algı ve farkındalığına sahip oldukları görülmektedir.

Meslek mensuplarının büyük çoğunluğunun dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik ve mesleki yeterlilik gibi temel etik ilkelere önem verdiğini ve bu ilkeleri mesleki uygulamalarında rehber olarak kullandığını göstermektedir. Ancak iş baskısı, maddi çıkarlar veya kurumsal kültür etkisi altında etik sapmaların yaşanabileceği de gözlemlenmiştir. Fakatiş yükü, maddi çıkar beklentileri veya kurumsal kültürün olumsuz etkileri zaman zaman etik sapmalara yol açabilmektedir. Bu durum etik bilincin sistematik olarak desteklenmesinin ve sürekli olarak güçlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.Etik algının ve farkındalığın güçlendirilmesi meslek mensuplarının eğitim süreçleri, mesleki rehberlik programları ve sürekli mesleki gelişim faaliyetleri ile mümkün olmaktadır.

Muhasebe meslek mensuplarının etik algılarının güçlendirilmesi hem mesleki güvenilirliğin artırılması hem de kurumsal sürdürülebilirlik açısından büyük öneme sahiptir.

Muhasebe meslek mensuplarının etik bilinci, mesleki güvenilirlik ve kurumsal itibarı korumak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sayede meslek mensupları, etik değerleri karar alma süreçlerinde daha bilinçli bir şekilde uygulayabilecek ve işletmelerin stratejik hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Meslek mensuplarının etik algılarının geliştirilmesi hem mesleki performansın artırılması hem de işletmelerin uzun vadeli başarısının sağlanması açısından önemli bir konudur. Bu nedenle, etik bilincin sürekli olarak desteklenmesi, bireysel mesleki başarı kadar kurumsal başarı için de uzun vadede önemlidir.

5. KAYNAKÇA

Açık, S. (2012). Muhasebede Hata ve Hilelerin Vergi Hukuku Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (3): 351-366.

Alkan, B. Ş. (2020, Aralık). Hile Riski Yönetiminde Proaktif Yaklaşımlar ve Araçlar: İşletme Yöneticileri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Denetişim Dergisi*, Sayı: 21 s: 66-81.

Alnhayer, M. (2017, Temmuz). İşletmelerde İç Denetim Sistemi ve Gaziantep'te Faaliyet Gösteren. *Yüksek Lisans Tezi*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alptürk, E. (2008). Finans, Muhasebe ve Vergi Boyutlarında İç Denetim Rehberi. E. Alptürk içinde, *Finans, Muhasebe ve Vergi Boyutlarında İç Denetim Rehberi* (s. 84). Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Altınbay, A., & Ünal, O. (2022). Muhasebe Manipülasyonu Yöntemi Olarak Yaratıcı Muhasebe. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 5(1) s:227.

Arslan, M. (2014). *Büyükşehir Belediyelerinin İç Denetim Uygulamaları.* İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği.

Ayboğa, H. (2001). Ülkemizde Muhasebe Mesleği Ve Meslek-Etiği-Ahlakı. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 28-44.

Aydın, İ. (2010). *Yönetsel, Mesleki ve Örgütsel Etik.* Ankara: Pegem Yayınları.

Aydın, İ. P. (2002). *Yönetsel Mesleki ve Örgütsel Etik.* İstanbul: Pegem Yayıncılık.

Bezirci, M. (2014). Muhasebe Etiğinde Temel İlkeler. *Türkiye Etik Kongresi.* Aydın: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği.

Bozkurt, N. (2012). *Muhasebe Denetimi.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Çalıyurt, K. (2007). Muhasebede Hile Eğitiminde Uluslararası Gelişmeler Ve Türkiye Açısından Değerlendirme. *XXVI. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu.* Antalya.

Çatıkkaş, Ö. (2017). *Sigortacılık Sektöründe İç Denetim.* İstanbul: Yalın Yayıncılık.

Çelebi , I., Gülen, C., Gençaslan, G., & Güleç, Y. (2015). Temiz Toplum İçin Bağımsız Denetim ve Kalite Sorunu. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 78.

Daştan, A. (2009). Etik Eğitiminin Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Önemi: Türkiye. *Marmara University Journal of the Faculty of Economic & Administrative Sciences*, 26(1), 281-311.

Doğan, A. B. (2016). *Neden ve Niçinleri ile Temel Muhasebe (Teori ve Uygulamalar).* Ankara: Detay Yayıncılık.

Duman, Ö. (2008). Muhasebe Denetimi ve Raporlama. *TESMER Yayınları*, 13.

Erdoğan, M., & Dinç, E. (2009). Türkiye Muhasebe Standartları ve Muhasebe Mensuplarının Bilgi Düzeylerinin Đncelenmesi . *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 155.

Ergüden, E. (2020, Eylül 7). *Vergi Algı*. Vergi Algı: https://vergialgi.com/isletmelerde-meydana-gelen-hile-ve-suiistimal-turleri adresinden alınmıştır

Genç, M. (2019). Muhasebede Etik ve Muhasebe Hataları. M. Genç içinde, *Geleceğin Dünyasında Bilimsel ve Mesleki Çalışmalar 2019* (s. 150). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Gücenme, Ü. (2004). Muhasebe Denetimi. Ü. Gücenme içinde, *Muhasebe Denetimi* (s. 2). İstanbul: Aktüel Yayınları.

Güçlü, F. C. (2020, Haziran 20). *10 Soruda İç Denetim.* 2020 tarihinde https://vergiport.com: https://vergiport.com/yayinlar/makaleler/10-soruda-ic-denetim-nedir.pdf adresinden alındı

Gül, H., & Erol, M. (2016). Muhasebe Meslek Mensuplarında İşe Bağlılık ve Çalışma Ahlakının Mesleki Etik Davranışa Etkisi. *Financial Analysis/Mali Çözüm Dergisi*, 51-74.

Güredin, E. (2007). Denetim ve Güvence Hizmetleri SMMM ve YMM'lere Yönelik İlkeler ve Teknikler. E. Güredin içinde, *Denetim ve Güvence Hizmetleri SMMM ve YMM'lere Yönelik İlkeler ve Teknikler* (s. b.11, s.17). İstanbul: Arıkan Basın Yayım Dağıtım.

Haftacı, V. (2003). *Maliyet Muhasebesi (4 Baskı).* Trabzon: Derya Kitabevi.

haftacı, V. (2014). *Muhasebe Denetimi.* Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Kamu Gözetim Kurumu. (2015). *Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar Standardı.* Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar Standardı: https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/standartlar%20ve%20ilke%20kararlar%C4%B1/ET%C4%B0K%20KURALLAR/BA%C4%9EIMSIZ%20DENET%C3%87%C4%B0LER%20%C4%B0%C3%87%C4%B0N%20ET%C4%B0K%20KURALLAR(1).pdf adresinden alınmıştır

Kamu Gözetim Kurumu. (2025). *Kamu Gözetim Kurumu.* Kamu Gözetim Kurumu: https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Diger/Duyuru-28.pdf adresinden alınmıştır

Kamu Gözetimi Kurumu. (2012, Aralık 26). https://www.kgk.gov.tr: https://www.kgk.gov.tr/portalv2uploads/files/duyurular/v2/mevzuat/bdy/guncel%20bdy.pdf adresinden alınmıştır

Kamu Gözetimi Kurumu. (2023). *20 Soruda Ülkemizdeki Finansal Raporlama Ve Bağımsız Denetim Sistemi.* 2023 tarihinde https://www.kgk.gov.tr/: https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Diger/20_Soruda_Ulkemizdeki_Finansal_Raporlama_ve_Bagimsiz_Denetim_Sistemi.pdf adresinden alındı

Karadeniz, Y. (2019). Türkiye'de Bağımsız Denetim Sistemindeki Gelişmeler: Denetim Kuruluşlarında Çalışan Denetçilere Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* (83): 173-192 s:175.

Karakaya, G., & Koban, A. O. (2022). Enron Vakasının Denetim, Risk Yönetimi Ve İç Kontrol İlkeleri Çerçevesinde İncelenmesi. *Denetişim Dergisi*, Sayı: 24 , s: (91-106).

Karapınar, A., & Dölen, T. (2020). Bağımsız Denetim Raporlarında Kilit Denetim Konusu Açıklamları : Türkiye Örneği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi* , 764.

Kaya, G. A. (2020). *Ekonomi ve yönetim Bilimlerinde Güncel Akademik Araştırmalar.* Ankara: Akademisyen Kitapevi.

Kaya, N. (2021). *Muhasebe Tarihi.* Ankara: Iksad Publications.

Korkmaz, M. (2012). Kurumsal Etik ve Türkiye Posta İşletmeleri Kurumsal Örneği. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,* 1 (4).

Kurnaz , N., & Gümüş, Y. (2010). Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Mesleği İle İlgili Etik Dışı Davranışlara İlişkin Algı Analizi: Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* 162-164.

Kurt, Y., & Dedeoğlu, M. (2025). Bağımsız Denetçilerin Hile Eğilimi Algısı Ve Etik Değerlerinin Hile Beşgeni Bağlamında Test Edilmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi,* 26(1), s : 283-301.

Kurtcebe, E. (2008, Eylül). 21. Yüzyılda Muhasebe Mesleği'nin Vizyonu. *Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: Pamukkale Ünivesritesi.

Muhasebe Dersleri. (2025). *Muhasebe Dersleri*. https://www.muhasebedersleri.com/genel-muhasebe-2 adresinden alınmıştır

Oktay, S. (2013). Bağımsız Denetim Etkinliğinin Arttırılmasında, Denetim Hizmetinde Kalite Ve Kalite Kontrol: Abd Düzenlemeleri. *Maliye Finans Yazıları*, 44.

Özbirecikli, M. (2007). Ana Hatlarıyla IFAC Muhasebeci Eğitimi Standartları. *Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği (MUFAD)*, S.33, (73-80).

Özdemir, N. (2023). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Muhasebenin Temel Kavramlarına İlişkin Farkındalık Düzeylerinindeğerlendirilmesi: Yozgat İli Örneği. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi,*, 402-403.

Özen, Y. (2011). Etik Mi? Ahlak Mı? Modernite Mi? Medeniyet Mi? (Değerler Eğitimine Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 63-87.

Özeroğlu, A. İ. (2014). FİnansalAldatmaca ve İşletme Hileleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 180-196.

Özgürlük Araştırmaları Derneği. (2024). *Vergilendirmenin Antik Tarihi*. https://oad.org.tr/category/yayinlar/: https://oad.org.tr/blog/vergilendirmenin-antik-tarihi/ adresinden alınmıştır

Özkaya, İ. N. (2008, Mayıs). Muhasebe Etiği ve Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Kocaeli, Türkiye.

Saban, M., & Atalay, B. (2005). Yönetim Muhasebecileri Açısından Etik ve Etik Davranışın Önemi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 57.

Sabuncu, B. (2018). İç Denetim Anlayışındaki Değişiklikler Ve Gelişmeler. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, ö.s 780.

Sakarya, Ş., & Kara, S. (2010). Türkiye'de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* , 57-72.

Sanlı, N. (2002). *Muhasebe Uygulamalarında Bağımsızlık ve Etik, XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi Muhasebe, Vergi ve Denetimde Yeni Yaklaşımlar.* Ankara: Türmob Yayınları.

Sayım, F. (2015). Sağlık Piyasa Yapısında Etik Sorunlara Yola Açan Uyumsuzluklar. *Akademik Ar-ge Dergisi-Sosyal Bilimler*, Sayı:15-1,s:99-116.

Sürmen, Y. (2018). *Muhasebe-1*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Şentürk, Ö. (2022). İç Denetim Faaliyetlerinde Yapay Zekadan Beklentiler. *TİDE Academia Research*, 59.

T.C. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2012, Aralık 26). Bağımsız Denetim Yönetmeliği. *Beşinci Bölüm : Denetim Kuruluşlarının ve Denetçilerin Yükümlülükleri*. Ankara: https://kgk.gov.tr/ContentAssignmentDetail/3/26-Aral%C4%B1k-2012-Tarihli-Resmi-Gazetede-Bag%CC%86%C4%B1ms%C4%B1z-Denetim-Yo%CC%88netmelig%CC%86i-Yay%C4%B1mlanm%C4%B1s%CC%A7t%C4%B1r.

Tayman, M., & Tekşen, Ö. (2019). Muhasebe Denetiminde Karşılaşılan Hata ve Hileler: Meslek Mensupları Üzerine. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari BilimlerFakültesi Dergisi*, C.24, S.3, s.455-477.

The Association of Certified Fraud Examiners. (2024). *Acfe*. https://www.acfe.com/: https://www.acfe.com/ adresinden alınmıştır

Türedi, H., Karakaya, G., & İldem, M. (2015). Kurumsal Yönetim Ve İç Denetim İlişkisi. *Sayıştay Dergis*, Sayı: 96/Ocak-Mart s: 71.

Türmob. (2025). *Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği*. 2025 tarihinde https://turmob.org.tr/istatistikler adresinden alındı

Türmob-Tesmer. (2013). Mesleki Uyum Eğitimi, Denetim. Ankara: Tesmer Yayınları.

Uzkesici, N. (2007). İşletmelerde Etik Yönetimi-İşletmelerde Etik Kalitesinin Yönetimine Geçiş. *İş,Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları* , C.5, S.2.

Ünsal, A. (2008). İşletmelerde Muhasebe Yöneticilerinin Etiksel Karar Süreci. *KMU İİBF Dergisi*, 14.

Yaylalı, İ. (2024). Muhasebe Hata ve Hilelerin Tespitinde Kırmızı Bayrakların (Hile Belirteçleri) Önemi: 2008-2022 ACFE Raporlarının Değerlendirilmesi . *Selçuk üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu* , Cilt 27 , Sayı 1, s. 184-202.

Yazıcı, R., Varsak, S., & Yazıcı, A. (2020). Asimetrik Bilgi Sorununun Çözümünde Bağımsız Denetimin Önemi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi* , 6, (2), 136-146.

Yıldırım, A. (2016). *Muhasebe Meslek Mevzuatı ve Etiği.* Bursa: Dora Yayınları.

Yurtsever, G. (2015). İç Denetimin Fonksiyonları ve Katma Değeri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, Cilt: 52 Sayı: 602 s:90.

Yüksel, M. (2015). "Etik Kodlar", Ahlak ve Hukuk. *Hacettepe Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 9-26.

EKLER

EK 1: MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ ETİK ALGILARININ KAVRAMSAL DEĞERLENDİRMESİ "MUHASEBE MESLEK MENSUPLARINDA BİR UYGULAMA

Araştırma formu İstanbul Ticaret Üniversitesi Muhasebe ve Denetim Programı Öğrencisi Yaprak Şahin ve Tez Danışmanı Doç. Dr. Gencay Karakaya tarafından Yüksek Lisans Tezi araştırma konusu için hazırlanmıştır. Form sekiz sorudan oluşmaktadır. Araştırma bilimsel çalışmalara kaynak oluşturacağından soruları açık ve objektif olarak cevaplandırmanız önem arz etmektedir. Firma bilgileriniz ve kişisel bilgileriniz hiçbir kaynakta belirtilmeyecektir. Katkılarınız için teşekkürler.

Soru 1- Muhasebe meslek mensubu olarak Etik kavramını nasıl tanımlarsınız ?

Soru 2- Muhasebe mesleğinde etik kurallar sizce neden önemlidir ?

Soru 3- Mesleğinizin etik anlamda karşılaştığı en büyük zorluklar nelerdir ? Bu zorluklar için çözüm önerilerinizi maddeler halinde paylaşır mısınız ?

Soru 4- Muhasebe meslek mensubu olarak etik dışı bir talep ile karşılaştığınızda nasıl bir tutum sergiliyorsunuz ?

Soru 5- Etik kuralları ihlal eden bir muhasebe meslek mensubu görürseniz nasıl bir yol izlersiniz ? Bu sorunlara karşı çözüm önerilerinizi maddeler halinde paylaşır mısınız ?

Soru 6- Mesleki etik kuralların ihlali durumunda denetimlerin etkinliğini nasıl değerlendiriyorsunuz ? Bu değerlendirmelere dayanarak çözüm önerilerinizi maddeler halinde paylaşır mısınız ?

Soru 7- Etik standartlar kapsamında bir muhasebe meslek mensubunun karşılaşabileceği en yaygın etik ihlaller nelerdir ?

Soru 8- Mesleğe yeni başlayan muhasebe meslek mensuplarına etikle ilgili neler tavsiye edersiniz ? Tavsiyelerinizi maddeler halinde paylaşır mısınız ?
